

नमो तहस भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स

आनन्द भूमि

THE ANANDA-BHOOMI

(विरामी मई थला परेका भिक्षु 'पूतिगत तिस्सथेर' को सडेर गएको शरीरमा
भगवान् बुद्ध आफैले श्रीषधी लगाउँदै हुनुहन्थ्य । त्यसैवेला वहाँने मानव शरीर प्रकृति-
दारे अववाद दिनुभएको थियो ।

ज्याः पुह्री

वार्षिक ग्राहक शुल्क ३०।-
आजीवन शुल्क ३००।-
एक प्रतिको ३।-

बुद्धसम्बत् २५३१
नेपालसम्बत् ११०७
वर्ष १५

ज्येष्ठ पूर्णिमा
तछला अव
अंक २

विक्रमसम्बत् २०४४
1987 A. D.
Vol. 15

ज्येष्ठ
June
No. 2

राजा विम्बिसारका मित्रबन्धुहरू र उनको बुद्धधर्ममा दीक्षित हुनु

-आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर

विम्बिसार राजाका वर्षकार (वस्सकार) ब्राह्मण र कौलिय मन्त्रे महामन्त्रीहरू पनि थिए । कुम्भधोषक खजाङ्ची थिए । विशाख उपासक भाण्डागारिक थिए । कौमारभृत्य राजवैद्य थिए । सुमन मालाकार दिनहुँ चमेलीको फूल ल्याउने राजाको मालाकार थिए । व्यक्तिगत हितैषी साथीहरूमध्ये सोणकोलिविश थिए । तक्षशिलाका राजा पुकुसाति, उज्जैनका राजा चन्द्रप्रयोत र कोशलराजासँग पनि उनको राम्रो मैत्री सम्बन्ध थियो ।

एकदिन, कुम्भधोषकको घरमा अहिवातकरोग लागेको हुँदा बाबु चाहिँले आफ्नो छोरा कुम्भधोषकलाई घर मात्र होइन देश समेत त्यागेर आफ्नो जीउ जोगाउने अर्ति दिएपछि, उ देश छोडेर गयो । १२ वर्षपछि राजगृह नगर फर्केर आयो । गाडिराखेको ४० कोटी धन भएता पनि उ काम गरेर नै जीविका गर्दैथियो । एकदिन राजाले उसको आवाज सुनेर— ‘यो एक धनी पुरुषको आवाज हो’ भनी जानेर पनि सो पुरुष हेर्दा गरीव जस्तै देखिएकोले राजाले अनेक सोच विचार गरे । आवाज सुन्दा राजाले अवश्य नै धनी पुरुष हो भनी ठहर्न्याएका थिए । राजा धनीविद् थिए । आवाज सुनी धनी गरीव छुट्याउन सक्दथे । तर सो पुरुष गरीव जस्तै गरी वसिरहेको देखेर राजाको मनमा, “यो पुरुष धनी

भइक्न पनि किन गरीव जस्तै भई वसेको रहेछ ?” भन्ने लागेपछि अनेक सुराक, चिवा चची गरी अन्तमा स्त्रीलीलाद्वारा उधनपति भएको पत्तो लगाई, ४० कोटी धनको मालिक उसैलाई बनाई, सम्मान गरी, श्रेष्ठपद मात्र नभई छोरी समेत दिई उसैको बाबु वसेको खजांचीपदमा राखें ।

राजा विम्बिसार जनताहरूको सुख दुःख वारे विशेष विचार राखदथे । जनताको हर्ष विस्मात् मा सरीक हुन्थे । कुनै दिन सर्वसाधारण जनताको भोज वा उत्सवादि हुँदा जनताको चित बुझाउने हेतुले शहर परिक्रमा गरिदिन्थे । जनताहरू राजासँग भेट गर्नपाउँदा अति प्रसन्न हुन्थे ।

विम्बिसार राजा राजगृहको विष्टिवनमा प्रथमबार, बुद्ध भगवान्को दर्जन गर्न जाँदा भाण्डागारिक विशाख उपासक पनि सावधा विद् । त्वसं समागममा श्रोतापन्न फल प्राप्त गर्नैहरू सधेना यिनी पनि एक हुन् । बुद्धको उपदेश सुनी अनामामी फल समेत प्रतिलाभ गरेपछि, यिनले आफ्नी धर्मसत्त्वी धर्मदिव्वालाई आमाको स्थानमा बस्ने अनुरोध गरेको कुरा सुनी, धर्मदिव्वाले आफ्नो पति को अनुमति लिई भिक्षुगी बन्ने इच्छा प्रकट गरिन् । अनि भाण्डागारिक विशाख उपासकले आफ्नी पत्नीको इच्छाको कुरा राजालाई दिन्ति गर्दा राजाले धर्मदिव्वा

लाई वेगुवन पुन्हाउन सुवर्णमय पालकी दिएँ ।

विम्बिसार राजाको राज्यमा विम्बिसारमन्दा महाधी कुवेरपति जस्तै अमृतमोगी सेठहरू ५ जना थिए । जस्तै— (१) जोतिय सेठ, (२) जटिल सेठ, (३) मेष्टक सेठ, (४) पूर्णक सेठ, र (५) काकवलिय सेठ । कोशलराजा र विम्बिसार राजा, परस्पर बहिनीहरूका पति भएका हुनाले यी दुई राजाहरूका बीच बडो घनिष्ठ सम्बन्ध थियो । कोशलराजाको राज्यमा त्यस्ता कुनै पति धनीकुन नभएकाले विम्बिसारसँग त्यस्ता कुै एक धनीकुललाई कोशलराज्यमा बास गर्न पठाउने अनुरोध गरी पठाएको बेलामा विम्बिसार राजाले अप्ता मन्त्री मारदारहरूसँग सल्लाह गर्दा कुनै पति कुललाई 'जाऊ' भन्न नसकिने भएकोले, मेष्टक श्रेष्ठीको छोरा धनञ्जय श्रेष्ठीलाई पठाएबाट विम्बिसार राजा र कोशल राजाका बीच गहिरो मित्रता भएको जस्तै विम्बिसारको राज्यमा कुवेरपति जस्ता धनपतिहरू धेरै रहेछन् भन्ने कुराको अनुमान राम्रै सँग गर्न सकिन्छ । विशेष गरी जोतिय श्रेष्ठी विम्बिसार राजामन्दा अस्थधिक धनी रहेछन् भन्ने कुरा जोतिय श्रेष्ठीको घर हेनै विम्बिसार राजा जाँदा, अजातशत्रु आफ्नी बाबुको औला समाती जाँदैथिए र जोतिय सेठको घर हेरी अजातशत्रुले मनमा, "मेरो बाबु काठको घरमा बस्छन् यी सेठ मणिमय घरमा बस्छन्; म राजा भएपछि यसलाई यस्तो घरमा बस्न दिने छैन" भन्ने बिवार गरेबाट पनि स्पष्ट बुझिन्छ ।

बुद्धधर्ममा दीक्षित

यता ३१ वर्षको उमेरमा विम्बिसार राजा अभिषिक्त भएको १६ वर्ष भइसकको थियो भने उता तथागत सम्यक सम्बुद्ध ६ वर्षको धोर तपस्यापछि बुद्धगयामा

बुद्धत्व प्राप्त गरी ३५ वर्षको उमेरमा ऋषिपतन मृगदावनमा पञ्चमद्रवर्णीय भिक्षुहरूलाई धर्मचक्र उपदेश दिइसकेपछि पुनः ५०० जटिलहरूका नायक उरुवेलकाश्यप, ३०० जटिलहरूका नायक नदीकाश्यप र २०० जटिलहरूका नायक गयाकाश्यप आदि तीन दाजुभाइहरू बुद्धका अनुयायी भई भिक्षु भइसकेपछि, विम्बिसार राजालाई "बुद्ध भइसकेपछि राजगृह आउनेछू" भन्ने बचन पालन गर्नुहुँदै भगवान् बुद्ध राजगृहमा जानुभयो ।

बुद्ध भगवान् राजगृहमा पालनुभयो भन्ने खबर यस्तिवन उद्यानका पालेबाट पाएपछि, १९ लाख मागधिक ब्राह्मणहरूसँग विम्बिसार राजा त्यहाँ गए । अनि भगवान्बाट महानारद जातको उपदेश सुनी ११ लाख मानिसहरूले धर्मावबोध गरी श्रोतापन्नफल साक्षात्कार गरे । त्यसपछि बुद्धप्रमुख भिक्षुहरूलाई भोलिको निम्नि निम्नो गरेर र जा फर्केर गए । भोलिपल्ट बुद्ध भगवान्, राजा विम्बिसारको दरबारमा जानुभई भोजन पछि जल अर्पणद्वारा प्रदान गरेको बेणुवन स्वीकार गरी फर्केर जानुभयो । यस बखत अभूतपूर्व भुइँचालो गएको थियो । त्यसै रात राजाले बडो डरलाग्दो किसिमको प्रेतहरूको आवाज सुनी, भोलिपल्ट बिहानै बुद्धकहाँ गई विन्ति गर्दा भगवान्ले 'डराउनुपर्ने कुनै कारण नभएको र म चन्तनरमा नातादाररपर्ने प्रेतहरूले दानमयपुण्य नपाएकाले सो आवाज सुनाएका हुन् र दान दिने पुण्यकार्य गरी उनीहरूलाई पुण्य अर्पित गरिदिएमा उनीहरू सन्तुष्ट भई सुखी हुनेछन्' भन्ने कुरा सुनाउनु भएपछि राजाले पुनः दान दिई उनीहरूलाई उद्देश्यगरी पुण्य अर्पित गरिदिए ।

जीवक बैद्यले भगवान् बुद्धलाई कमलको फूल सुँधाई १० पटक विरेचन गराइसकेपछि भगवान् तन्दुरुस्त भई

आनन्दभूमि

प्रधान-सम्पादक

भिक्षु अश्वघोष

सम्पादक

सुवर्ण शाक्य

व्यवस्थापक तथा प्रकाशक

भिक्षु मंत्री

सदस्य-सचिव

आनन्दकुटी विहारगुठी

पत्रव्यवहार

आनन्दभूमि

पो. ब. नं. ३००७

स्वयम्भू, काठमाडौं

फोन नं. २-२४४२०

महावाग विनयपिटकबाट:-

“चरथ भिक्खवे चारिकं बहुजन हिताय
बहुजन सुखाय लोकानुकम्पाय अत्थाय
हिताय सुखाय देवमनुस्सानं । देसेथ भिक्खवे
धर्मं आदिकल्पाणं मज्जेकल्पाणं परियोसान
कल्पाणं साथं सव्यञ्जनं केवलं परिपुणं
परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेथ ।”

श्री

भिक्षुहरू ! बहुजन हितको लागि, बहुजन सुख-
को लागि, विश्वमाथि दयाको लागि, देव र मनुष्यहरूको
हित, सुख र कामको लागि संचार गर । भिक्षुहरू
आरम्भ, मध्य र अन्त्य समयसम्म कल्पाण हुने धर्मको
अर्थ र भाव सहित उपदेश दिएर सम्पूर्ण परिशुद्धि
ब्रह्मचर्य (धर्म) को प्रकाश गर ।

योगाभ्यास नगरले प्रज्ञाज्ञानको क्षय हुन्छ । उन्नति र अवन्नति दुई प्रकारका
बाटा छन् भन्ने बुझेर आफूलाई त्यस मार्गमा लगाउनु जुन मार्गमा लाग्नाले प्रज्ञा-
ज्ञानको वृद्धि हुन्छ ।

सर्वप्रथम, बाहिरको भोजन ग्रहण गर्ने दिनमा महामौद्देश्यायान महास्थविरले सोणश्रेष्ठीपुत्रको घरबाट सुगन्धयुक्त अत्यन्त उत्तम भोजन ल्याउनुभएको थियो । सो भोजन ल्याइराखेको बेलामा विम्बिसार राजा पनि विहारमा पुरेका थिए । त्यहाँ, भोजनको मग मग बास आइरहेको थियो । राजाले केको बासना हो भनी सोधाभोजनको बासना हो भन्ने कुरा सुनी, सो भोजन खाने

इच्छा गरेको कुरा थाहा पाउनुभई भगवान् बुद्धले राजालाई एक दुई गाँस भोजन दिनुभएको थियो र विम्बिसार राजा सो भोजन खाई त्यसमा आकर्षित भएका थिए । पछि राजाले कहाँबाट ल्याएको भोजन रहेछ भनी सोधानी गर्दा आफै देशासी सोण श्रेष्ठीपुत्रको घरबाट ल्याएको हो भन्ने कुरा आहापाएपछि सोण श्रेष्ठीपुत्रलाई भेट्ने इच्छा गरेका थिए ।

बुद्ध-धर्म-संघ

- सुश्री जानकी शाक्य

किन्डोल, स्वयम्भू

है ! बुद्ध तिमी शान्तिको दूत भएर जन्मेछौ
तिमीले जन्म लिएको देश नेपाल भएछ ।
लुम्बिनी बन सुन्दर शान्त प्रसिद्ध विश्वमा
बुद्धिष्ठ भनी प्रख्यात तिओ अनुयायी जगभा ।

श्रीलङ्का वर्माकोरिया चीनजापान देशमा
मानेर पञ्चशीलको धर्म पालन जनमा ।
बुद्धम् शरण गच्छामि धर्मम् शरण गच्छामि
यही नै श्लोक जप्छन् संघम् शरण गच्छामि ।

विश्वमा शान्ति यसैले गर्दै सबलै मान्छन्
बुद्धको मन बचन कर्म पवित्र मान्छन् ।
संसारबाट मुक्तमै हुनु छ भने जीवन
बुद्धको धर्म ग्रहण गर्नु सफल जीवन ।

आनन्दभूमि

बौद्धधर्ममा अहिंसा

१। बौद्धधर्ममा अहिंसाको स्थान र महत्व
 भगवान् बुद्धबाट प्रतिपादित धर्ममा अहिंसाको ठूलो स्थान छ । यसलाई अहिंसावादी धर्म भनिन्छ । तथागत-बाट अहिंसाधर्म सम्बन्धमा पर्याप्त उपदेश भएको पाइँदछ ।

“न तेन अरियो होति, येन पाणानि हिसति ।
 अहिंसा सब्बपणानं, अरियोति पवृच्चति ॥”
 अर्थात् जसले प्राणीहिंसा गर्दैन, उसैलाई आर्य भनिन्छ, जो प्राणीहिंसामा संलग्न छ, त्यो आर्य होइन ।

बुद्धको अहिंसावाद भध्यमार्गमा आधारित छ, ध्यावहारिक छ । यो गृहस्थीहरूले पनि राज्ञोसँग पालन गर्ने सक्षदछ । अहिंसा विना निर्बाणतिर बढ्न सकिंदैन ।

“सुख कामानि भूतानि यो दण्डेन न हिसति ।
 अत्तनो सुख भेसानो-पैच्च सो लभते सुवं ॥”
 अर्थात् आफ्नो सुखको लागि सुखकामी प्राणीलाई जसले दण्डद्वारा हिंसा पीडा दिँदैन, त्यसलाई परलोकमा सुख प्राप्ति हुन्छ ।

२. हिंसा, अहिंसाको अर्थ
 कुनै जीवलाई हत्या गर्नु नै प्राणी हिंसा ठहरिन्छ । बौद्धधर्म अनुसार प्राणी हिंसा ठहरिन ५ अंग पूरा हुन्

प्रिहार ५ अङ्गहिंसा ५ । उन्हुङ्गै उन्हुङ्ग प्रिहार ५
 ६ विषम डाक्खाहुङ्ग हिंसाहुङ्ग ७ विषम डाक्खाहुङ्ग ८ विषम
 १८ विषम ९ विषम डाक्खाहुङ्ग १० इन्हुङ्ग उन्हुङ्ग प्रिहार ११
 १२ विषम १३ विषम डाक्खाहुङ्ग १४ विषम १५ विषम

छत्रराज शावय, तानसेन

पर्दछ । १. मारिएको वस्तु जीव हुनुपर्दछ, २. जीव भनेर थाहापाएको हुनुपर्दछ ३. मार्ने इच्छाले मारेको हुनुपर्दछ ४. मार्नलाई प्रयास गरेको हुनुपर्दछ र ५. अन्तमा जीव भनुपर्दछ ।

हिंसाको गहन अर्थ लिंदा शरीर, वचन, र मनले पनि हिंसा गर्न नहुने कुरा उल्लेख भएको पाइन्छ ।

“यो च कायेन वाचाय मनसा च न हिसति ।
 स वे अहिंसको होति यो परं न विहिंसति ॥”
 अर्थात् जसले शरीर, वचन र मनले कसैको हिंसा गर्दैन कष्ट पुर्याउँदैन उसैलाई अहिंसक भनिन्छ ।

३. शील र अहिंसा

बौद्धधर्ममा पञ्चशील, अष्टशील र दशशीलको ठूलो महत्व छ । निर्बाणमार्गतिर लाग्न सबभन्दा पहिला शीलको जग खडा गर्नुपर्दछ, अनि समाधि प्राप्त हुन्छ । त्यसपछि प्रज्ञातिर उन्मुख हुन्छ । गृहस्थी, उपासक र उपासिकाहरूले पालन गर्नुपर्ने पञ्चशील, अष्टशील हरूमा र शामणेर प्रब्रजितहरूले पालन गर्नुपर्ने दशशीलमा “पाणातिपाता वेरमणि सिक्खा परं समादियामि अर्थात् प्राणीहिंसावाट विरक्त हुने ब्रत पालन गर्दु भन्ने शीलले सबभन्दा अग्रणी स्थान प्राप्त गरेको छ । पञ्चशील अन्तर्गत प्राणीहिंसा नगर्ने ब्रत पालन गर्नाले निस्त फाइदाहरू हुन्छम् - १. अंग परिपूर्ण हुन्छ

२ शरीर हृष्ट पुष्ट हुन्छ ३. रुप रामो हुन्छ ४. पराक्रमी हुन्छ ५. बलवान हुन्छ ६. अकर्को हातबाट मर्देत ७. परिवार समृद्ध हुन्छ ८. रोग कम हुन्छ ९. मनपनेसँग अलभिग्नु पर्देत र १०. दीर्घायु हुन्छ ।

४. आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग र अहिंसा

आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग अन्तर्गत आठवटा मार्गहरूमा सम्यक् वचन सम्यक् कर्मान्ति र सम्यक् जीवन, शील अन्तर्गत पर्दछ । सम्यक् व्यायाम, सम्यक् स्मृति र सम्यक् समाधि, समाधि अन्तर्गत र सम्यक् दृष्टि र सम्यक् संकल्प, प्रज्ञा अन्तर्गत पर्दछ । शील अन्तर्गत सम्यक् कर्मान्ति र सम्यक् जीवन, प्रज्ञा अन्तर्गत सम्यक् संकल्प अहिंसासँग सम्बन्धित रहेको छ ।

सम्यक् संकल्प भन्नाले बहुजन हितको लागि गरिने सत्य र ठीक संकल्प भन्ने बुझिन्छ । सम्यक् संकल्प १ प्रकारका छन् - [१] नीडकम्य संकल्प भन्नाले क्लेशलाई त्याग गर्ने संकल्प भन्ने बुझिन्छ । [२] अव्यापाद संकल्प भन्नाले द्वे षलाई त्यागी परहित परसेवा गर्ने संकल्प हुन जान्छ । [३] अविहिंसा भन्नाले हिंसा नगर्ने अठोट हुन ज न्छ । प्रज्ञा मार्गमा उन्मुख हुन सम्यक् संकल्प अन्तर्गत हिंसा त्यागी अहिंसा धर्म पालन गर्नुपर्ने नितान्त आवश्यक हुन जान्छ ।

शील अन्तर्गत सम्यक् कर्मान्ति भन्नाले ठीक आचरण गर्नु भन्ने बुझिन्छ । ठीक आचरण भन्नाले प्राणी हिंसा, चोरी र व्यभिचार जस्ता अकुशल कर्मलाई त्याग्नुपर्दछ । त्यस्तै मिथ्या आजीवबाट टाढा रहनु ने सम्यक् जीवन हुन जान्छ । मिथ्या आजीव निम्न ५ प्रकारका छन् । [१] शस्त्र अस्त्रको व्यापार गर्नु [२] मनुष्य र पशु व्यापार गर्नु [३] प्राणी मारेर मासुको व्यापार गर्नु [४] मदिराको व्यापार गर्नु र [५] विष व्यापार गर्नु

यी मिथ्या आजीव, जसमा जीव हिंसासँग बढी तम्भन्तित कुराहरू धेरै पर्दछ त्यसलाई त्यागेर मात्र सम्यक् जीवन यापन गरेर धर्म मार्गमा अगाडि बढन सकिने हुन्छ ।

५. दश कुशल कर्म

दश अकुशल कर्म त्यागेर कुशल कर्म गर्नुपर्दछ । शरीरबाट १, वचनबाट ४, र मनबाट ३ अकुशल कार्य हुनसक्दछ । जस्तै हिंसा, चोरी र व्यभिचार यी तीन शरीरबाट हुने अकुशल कार्यहरू हुन् । झूठो बोल्नु, चुगली गर्नु, कडा वचन बोल्नु र नचाहिने कुरा गर्नु [क्लवास गर्नु] यी चार वचनबाट हुने अकुशल कार्यहरू हुन् । त्यस्तै लोभ गर्नु, द्वेष गर्नु र मिथ्या दृष्टिमा पर्नु, यी ३ मनबाट हुने अकुशल कार्यहरू हुन् । यी दश अकुशल कर्मका मूल हेतु द्वेष, लोभ र मोह हुन् । यी नै तीन हेतुहरूबाट नै हिंसा कर्म हुन्छ । त्यसैले कुशल कर्मको हेतु अलोभ अद्वेष र अपोह तिर उन्मुख भएर अहिंसक बन्न तित्य प्रयत्नशील हुनुपर्दछ ।

६. मैत्री भावना र अहिंसा

चतुरब्रह्म विहार अन्तर्गत मैत्री, करुणा, मुदिता र उपेक्षा भावनाहरूमा मैत्री भावना साहै महत्वपूर्ण मानिन्छ । मैत्री भावना वृद्धि गर्न अहिंसा धर्म पालन गर्नुपर्ने हुन्छ । हिंसा मार्गबाट मैत्री भावना हुन सक्दैन ।

‘सब्बे तसन्ति दण्डस्स-सब्बेसं जीवितं पितं ।

अतानं उपमं कत्वा-न हतेय्य न धातये ॥’ ।

अर्थात् दण्ड देखेर सबै डराउँछन्, सबैलाई ज्यानको माया छ त्यसकारण आफू द्वारा समझी प्राणीलाई आघात नगर्नू, नेराउनु । अतः प्रत्येक प्राणी प्रति मैत्रीभाव राख्नुपर्दछ ।

५. पञ्चमहापाप र पञ्चवलि

पञ्चमहापाप अन्तर्गत पनि हिसाको कुरा समावेश थाएको पाइन्छ । मातृ, पितृ र अहंत् हत्या गर्नु, बुद्ध-लाई घाइते पानु र भिक्षु संघमा फुट ल्याउनु आदि पञ्चमहापाप भनिन्छ । पञ्चमहापापको फल भोग्नै पर्न हुन्छ । अतः पञ्चमहापापाट बच्चनुपर्ने हुन्छ ।

पञ्चवलि भन्नाले आजकाल सामान्यतया पाँच प्रकारको पशु बलिलाई मात्रे चलन छ । तर बौद्धर्ममा पञ्चवलिको अर्थ पशुहिसालाई नलिई पाँच प्रकारको सेवा सत्कारलाई लिईएको छ । जस्तै ज्ञातिवलि भन्नाले आफ्ना नाता कुटुम्ब सम्बन्धीलाई हित सत्कार गर्नु, अतिथिवलि भन्नाले अतिथि सत्कार गर्नु, पूर्व प्रेतवलि भन्नाले दिवंगतहरूलाई पुण्य अर्पण गर्नु, राजवलि भन्नाले सरकारलाई राजस्व तिर्नु र देववलि भन्नाले अहिसापूर्वक देवपूजा गर्नु आदिलाई लिइएका छन् । यसरी पञ्चवलिको सही अर्थ बुझेर अहिसात्मक धर्मानुकूल आचरण गर्नु नै मञ्जुलकारी हुनजान्छ ।

६. भिक्षु शासन विनय र अहिंसा

बुद्धशासन अन्तर्गत भिक्षु र भिक्षुणीहरूले क्रमशः २२७ र ३११ बटा नियमहरू पालन गर्नुपर्दछ । यी नियमहरूलाई अध्ययन मनन गर्दा अहिंसा सम्बन्धी नियमहरूको बाटुल्य भएको पाइन्छ । दशशील अन्तर्गत अहिसाब्रत पालन गर्नुपर्ने अधिनै चर्चा भइसकेको छ । विनय पिटक अन्तर्गत भिक्षु पातिमोक्ष निदानमा पाराजिक धर्ममा चर्चा भए अनुसार व्यभिचार, चोरी, मनुष्य हत्या र दिव्य शक्तिको दावा गरेको खण्डमा भिक्षु पाराजिक हुन्छ [संघ निष्काशन] । जो भिक्षु जानी व्युक्तिकन मनुष्यलाई प्राणी हिसा गर्दछ अथवा आत्म-हत्याको लागि शस्त्र खोजेर ल्याउँछ वा मर्नको लागि

तारीक वा प्रेरित गर्दछ भने पाराजिक हुन्छ । भिक्षु-हरूको साथ सहवास अयोग्य हुन्छ । यस्तै नियम भिक्षुणी हरूलाई पनि लागु हुन्छ । जो कुनै भिक्षुणीले जानी बुक्षिकन प्राणी [किटाणु सहितको जन्म वित्त उपताई पाचित्तिय हुन्छ [दोष लाप्त छ ।] त्यस्तै भिक्षुहरूलाई चर्मधारण गर्ने पनि निषेध गरिएको छ ।

भगवान बुद्धको पालामा भिक्षु शासन र त्यस्तै गृहस्थी हरको लागि जब जब विभिन्न समस्या र अपराध देखा पर्दछ । तब नियम बन्दै गएको देखिन्छ ।

एक पटक भगवान बुद्धको पालामा एक भिक्षुले स्वास्थ्य को कारणबाट मांस भोजनको इच्छा गर्दा सुपिया भन्ने उपसिकाले बजारमा तयारी मांस नपाउँदा आफ्नै पिढी-लाको मासु काटेर दिएकी थिईन् । भिक्षुले मांस ग्रहण गन्यो । कुरा भगवान् कहाँ सम्म पुर्यो । भगवानबाट सो भिक्षुलाई सोधनी भयो – भिक्षुले मांस ग्रहण गरेको तर, मनुष्य मांस भनी थाहाँ नपाएको विन्ति गन्यो । त्यसपछि भगवानबाट अब उप्रान्त मनुष्य मांस भक्षण गर्नु हुँदैन भनी नियम बनाई दिनु भएको घटना देखिन्छ ।

त्यस्तै दोश्रो घटना, एकपटक भगवान् बुद्ध आफ्ना भिक्षु-संघको साथमा देशान्तर गमनमा हुँहुन्थ्यो । बीच बाटोमा जंगल पन्यो र भाजनको समय अर्थात मध्याह्न हुनलायो तर भोजन अनुकूल भएन । मार्गमा केही मृत मृगहरू फे-ला पन्यो । भिक्षुहरूबाट सो मृत मृगमांस भक्षण गर्न अनु-मति मागदा भगवानबाट अनुमति प्रदान भयो । गन्तव्य स्थान पुगेर पुनः फर्कदा सोही बाटो ठाउँमा पुरदा एक भिक्षुबाट अस्ति जम्तै मरेको मृग फेला परे त हुन्थ्यो नि भन्ने मनमा तृष्णा उत्पन्न भएको रहेक्छ । अगाडि बढदा एक मृत मृग फेला पन्यो । अगाडी जस्तै भिक्षुले भक्षणको लागि अनुमति मागदा भगवानबाट अनुमति प्रदान भएन । यसरी स्पष्ट हुन्थ्यकि जुन मांस भक्षण सम्बन्धमा तृष्णा

उत्पन्न भयो, त्यो अकुशल थियो । भगवान्‌वाट दश प्रकारका मांस भक्षण निषेध गरिएको छ । [१] मनुष्य [२] हात्ती [३] घोडा [४] कुकुर [५] सर्प [६] सिंह [७] बाघ [८] चिरुवा [९] भालु र [१०] तरक ।

तेश्रो घटनाः- एक पटक, मिक्खु चक्षुपाल विहार अगाडिको दुबो मैदानमा चक्रमण गरिराख्नु भएको थियो । वहाँ चक्रमण गर्दा दुबोमा भएको किमलाहरू कुल्चेर मरेको अर्को एकजना मिक्खुले देख्नुभई पाप कर्म भयो भनी भगवान कहाँ बिन्ती गर्न जानुभयो । भगवान वाट सो मिक्खुको बारेमा बताउनुभयो । चक्षुपाल अन्धा छ, अहंत हो किमलाई जानी जानी मार्नलाई चंक्रमण गरेको होइन भन्ने आज्ञा भयो, जसमा दोष छैन ।

मिक्खु विनय अन्तर्गत मिक्खु अष्ट परिष्कार मध्ये एक परिसावन [पानी ढान्ने कपडा] पनि हुन्छ । [अन्य सघाती, उत्तरासग, अन्तरवासक, पिण्डपात्र, छुरा, कायवन्धन सूचिका] पानीमा भएको किरा (किटाणु [छानेर जल पिउने नियम छ], जो संभव छ) । यसरी मिक्खुशासन विनयमा अहिंसा धर्मको बाहुल्य भएको पाइन्छ, व्यावहारिक मार्गमा आधारित भएको स्पष्ट छ । साथै हिंसा अहिंसामा चित्त प्रधान हुने कुरा पनि स्पष्ट हुन्छ ।

एक पटक भगवान् मगध देशको खाणुमत गाउँको परिचारिकामा हुनुहुन्थ्यो । गाउँको विद्वान ब्राह्मण कूटदन्तले धर्मकार्यको लागि ७।७०० गोरू, बाल्य बाली, बाख्ता र भेडा गरी जम्मा ३५०० पशुवलि दिइ होम गर्न तयारी गर्दै थियो । भगवान् बुद्ध त्यहाँ आईपुग्नु भएको कुर मुनी कूटदन्त दर्शनार्थ गयो र यज्ञबारे उपदेशको लागि बिन्ती गयो । भगवान्‌वाट उपदेश भयो- पौराणिक कालमा मह विजित राजाले पशुवलि नगरी विउ, तेल, दही, मधु, गुँड र अन्नबाट यज्ञ गरेको कुरा उपदेश भयो । उपदेश सुनेर कूटदन्तले सोही अनुसार यज्ञ गरी ३५०० पशुहरूलाई जीवादान दिएको थियो ।

बौद्धधर्ममा 'विकोटी शुद्ध मंस' मक्षणको चर्चा छ । [१] दिठ्ठ [२] शुत्वं र [२] परिशंकित अथवा आकूलाई भनि मारेको देखेको, सुनेको र शंका भएको मानु भक्ष छैन भनी भनिएको छ । यी तीन लक्षणवाट मुक्त भएको शुद्ध भएको मांस भक्ष्य भनी अर्थ लगाइन्छ । मिक्खु जीवनमा तृष्णालाई वशमा पारी चित्तलाई शुद्ध गरी मिक्षाटन गर्न जाँदा प्राप्त हुने भोजनमा पाइ- एको मांस विकोटी शुद्ध हुनसक्ला तर वर्तमान गृहस्थी व्यावहारिक जीवनमा विकोटी शुद्ध मांस पाउन असम्भव नभए पनि दुर्लभ जरूर हुन्छ । यसरी सामान्यतया मांस मक्षण दोषमुक्त हुन ज्यादै कठिन छ ।

जेन दर्शन हेर्दा, कीट पतञ्जलि मर्द भनेर राती बत्ती नबाली अंध्यारो कोठामा बस्नु, बाटो हिँडा कुचोले बढाई हिँडनु र श्वास फेर्दा कीटाणु मुखमित्र पस्त भनेर मुखमा कपडा पट्टी बाँधेर बस्नु, अति कडा नियम देखिन्छ, जो गृहस्थी जीवनमा, व्यावहारिक जीवनमा पालन गर्नु अति कठिन देखिन्छ । बौद्धदर्शन अनुसार बत्ती बाल्नु कीटपतञ्जलाई मानु नमह अन्धकार लाई हटाई प्रकाश प्राप्त गरी कार्यमा सलम्न हुनु हुन्छ । यसरी बत्ती बाल्नुको मानसिक चित्त चैतसिक स्थिति स्वच्छ निर्मल भएको हुँदा कीटपतञ्जलि मरोस् नमनी प्रकाशको लागि बत्ती बालिएको छ भने त्यसमा दोष नभएको सिद्ध हुन्छ ।

उपरोक्त तथ्यहरूको विवेचना गर्दा बुद्धधर्ममा अहिंसा धर्म धार्मिक मध्यम मार्गमा आधारित व्यावहारिक र बढी बुद्धिवादी ठहरिन्छ ।

अन्तमा, हिंसा कुशल एवं सत्य धर्म हुन सक्दैन, प्राणी हिंसा गरेर पशुवलि दिएर देवी देवताहरू प्रसन्न हुँदैन, देवी देवताहरूले पशुवलि मादैन । संपूर्ण मानव मात्रलाई प्राणी हिंसा एवं पशुवलि नरक योनितिर धकेलने अकुशल कर्म मानी, शुद्ध सत्य निर्वाण [मोक्ष] धर्म अहिंसा धर्मतिर उन्मुख हुनु नै मङ्गलमय एवं कल्याणकारी हुन्छ भनु अत्युक्ति हुने छैन ।

अनात्मवाद

अयोध्याप्रसाद प्रधान

अनात्मवाद बौद्धदर्शनको एक अनौठो कुरो हो । दुःखवादबाट अनात्मको भाव बौद्धदर्शनमा आएको प्रतीत हुन्छ । जो जो दुःखदायक छ, त्यो त्यो अनात्म हो भन्ने तर्क न्यायशास्त्र अनुकूल भने छैन; तर भावुकता अथवा सामान्यज्ञान वा कमन-सेन्स अनुकूल भने छ । जो दुःखदायक छ, त्यसलाई किन आत्मभावले लिनु? “यो म हुँ, यो मेरो हो, यसमा म छु, अथवा म मा यो छ” भन्ने इत्यादि आत्मभाव लिनु व्यर्थ छ; तर भगवान्-को आशय यत्ति नै थिएन । भगवान्-ले ध्यान र विवेचन सहितको भावनाबाट जानुभयो कि यो चैतन्य कुनै एउटै तत्त्व होइन । विना कारण विना हेतुले यो चैतन्य त्यसै आएको पनि छैन । यो चैतन्य फलतः अजर अमर नित्य शाश्वत कूटस्थ निर्विकार रहन सक्तैन ।

सांख्य, योग र वेदान्तदर्शनमा चैतन्य साक्षी मानिएको छ । चित्तवृन्तिलाई हेदैं जाने शुद्ध चैतन्य नै पुरुष वा आत्म भनी लिइएको छ । वेदान्तदर्शनको शंकराचार्य-प्रतिपादित अद्वैत मत त विश्वप्रसिद्ध छ । सांख्यको बहुपुरुषवादको दोष अथवा अमिल्दो कुरासाई आदि शंकराचार्यले उपनिषद् श्रुति साहित्यको आड लिएर मिलाउनुभएको छ । चैतन्य आत्म-संविदलाई

ब्रह्मचैतन्य वा ब्रह्मात्म-एकतामा मिलाएर हाम्रो योः प्रत्यक्ष चैतन्यलाई धेरै माथि उठाइएको छ । तर बौद्धदर्शनमा त्यसै चैतन्यलाई चित्तवृत्तिको प्रवाह भन्दा ऊचा ठाउँ दिइएको छैन । बौद्धदर्शनमा सति अर्थात् स्मृतिको ठूलो ठाउँ छ । बौद्धयोगको आदि र अन्त्य स्मृति भनी ठान्नसम्म पनि सकिन्छ । तैपनि वेदान्तको “चैतन्य” सति नै होइन; सतिभन्दा धेरै ऊँचो र ठूलो ठाउँमा “चैतन्य” रहेको छ ।

दार्शनिक विवेचन

अनात्मवाद र पुनर्जन्मवादको सामञ्जस्य त्यति राङ्गो भने मिलदैन । तर बौद्ध धर्ममा यी दुवै सिद्धान्त-लाई अझीकार गरिएको छ । पुनर्जन्मवाद नमानी भने, “कृतनाशः अकृतागमः” अर्थात् सुकर्मको फल नपाई त्यसै नष्ट हुने र गर्दै नगरेको कामबाट फल त्यसै प्राप्त हुने जस्तो भयंकर दोष आइलागदछ । आत्मवाद र अनात्मवादको तात्त्वक अभिप्रायमा धेरै फरक छैन । ध्यानिक अनुभूति अनुसार अनात्मवादमा साक्षीको भाव ल्याइयो भने त्यो आत्मभाव हुन आउँदछ । आत्मभावमा लिइएको साक्षी चैतन्य छोडिदियैं भने त्यो सोई अनात्मभाव हुन आउँदछ । यसरी हेर्दा आत्मवाद र

अनात्मवाद दुर्ब्रूच्छन्तिम टूप्पा हुनालै दुर्वैलाई छाँडी, भगवान्‌ले मध्यममार्ग अवलम्बन गर्नुभएको छ । त्यो मध्यममार्ग नै निवान-मार्ग हो । “ नेह नानास्ति किञ्चन ” जस्ता ब्रह्मपरक नकारात्मक वाक्यको उदाहरण त उपनिषद्‌हरूमा धेरै पाइन्छन् । तर निर्वाणलाई कहने सकारात्मक वर्णनको अस्तित्वले गर्दा, निवान वा निर्वाण केवल दार्शनिक कल्पना नभई, योगीहरूले प्रत्यक्ष अनुभव गर्ने तथ्य भनी ठान्तु पन्ने हुँछ । अनुभव हुँदा, यो निर्वाण मोक्ष वा मुक्तिको रूपले सामु आउँदछ । त्यसो हुनाले बोद्धदर्शन, अरु पूर्वी दर्शनहरू जस्तै मोक्षपरक मुक्तिका लेजाने माड्यम हुन आउँदछ । तर अरु पूर्वीदर्शनहरूमा “ आत्म, ब्रह्म, शुद्ध चैतन्य ” मानिने हुँदा र त्यो स्वयम् आफू नै हुँदा, स्यस्तो चैतन्यतत्त्वको बोधद्वारा मुक्ति प्राप्त हुँछ भन्ने सिद्धान्त संजिलैलिन सकिन्छ । त्यस्तै कुरा बोद्धधर्ममा पनि हुनुपर्दैल, जसलाई हामी “ शुष्क वा शुद्ध-विपश्यक ” भनी भन्दछौं । बौद्धदर्शनमा त्यस्तो ज्ञानमार्ग छ र त्यस खण्डको पठन वा श्रवण वा अर्थायस पछि मनन अर्थात् विपश्यना गर्नुपर्दैछ । विपश्यना, वास्तवमार्ग दार्शनिक शैलीको विचार हो । तर निदिध्यासन, त्यस विचारको निरन्तर भावना भनी सम्झनुपर्दैछ । तेज बुद्ध भएको मानिले दुर्दृ भगवान्‌को निदिध्यासल शैलीलाई तुरन्त बुझन सक्छ, र त्यो यथेष्ट छ । त्यसैले होला भगवान्‌ज्ञानाको प्रवचन क्रममा, उपदेश सुन्दौ सुन्दै कोही भिक्षु अहंतसम पनि भएको छन् । यस कारण, बौद्धधर्म सार रूपले ज्ञानमार्ग हो; तर मौलिक रूपले भनि शैलमा ज्याई जाँड दिइएको छ । अतः स्वभावतः बौद्धदर्शन ज्ञान-प्रधान निवृत्ति मार्गहो । “ बौद्धधर्म ” जब्द बौद्धदर्शनभन्दा व्यापक छ । अतः

हामी दुवैमध्ये कुनै एक नाम (संज्ञा) लाई लिन सक्छौं । भगवान् बुद्धले आफ्नो धर्मलाई दर्शनको वादविवादतिरं लाग्ने गराउनुभएन । आत्म-विद्या, ब्रह्म-विद्या, परा-विद्या इत्यादि जस्ता उपनिषद्-प्रसिद्ध विद्यालाई सकैसम्म मढ्न र पर सार्व नै अनात्मवादमाथि थेति ज्यादा जोड विद्वाभनुभएको छ । नव; भगवान् बुद्धको न्यायिक वा तार्किक वाक्य यस प्रसंगमा पूरका पूरै तकनुकूल थिएन । पछिका बौद्ध परिवर्तहरूले दिएका तर्कसंगत उदाहरणीहरूलाई भगवान्‌बुद्धले सीज्ञै लिनेसम्भन्नुहुन्थ्यो । तर भगवान्‌लाई, पूर्वगामी श्रुति अथवा वेद र वेदाङ्ग उपनिषद् एवम् स्मृतिहरूलाई आफ्ना धर्मवैयनां प्रवचन-हरूमा लेयाएर, त्यस ताकाकां विशाल श्रोता-वर्गलाई भ्रमित पार्नुयिएन । विपिटकका मूल सूत्रहरूमा “ तीन वेद वेदाङ्ग स्मृति इतिहास ” इति-आदि ब्राह्मण-शास्त्र-का प्रचुर उल्लेखहरू भएका छन्, तर ती शास्त्रहरूमा मुख्य कुरा के के छन् भन्ने वर्णन भने भगवान्‌ले गर्नु भएको छैन । दीर्घनिकाय वा दीर्घ-आगमको “ ग्रन्थालय ” मा सम्म उपाख्यानको रूपमा शास्त्रहरूको उत्पत्ति र कृष्णायन गोत्रको वर्णन छ । व्याख्यालय अर्थकथामा शास्त्रहरूको विशव वर्णन छ; तर कृष्णायन गोत्र-उत्पत्ति को लालनुकूल उपाख्यान अर्थकथामा पनि यथार्थ रूपले आएको छैन ।

“ जो जो क्षणिक वा क्षणस्थायी छैन्, तो ती दुःखदायी छन्; जो दुःखदायी छन्, तिनलाई ‘ यो महैः यो मेरो हो ’ भनी सम्झनु ठान् अनुचित हो, अर्थात् व्यर्थ हो ” - भन्ने तर्क वा न्यायिक सम्बन्ध चाहिने किसिमले छैन । ग्रह-भाव वा अहंकारलाई सबैजसो दर्शनमा त्याज्य नै गरिएको छ, तर “ आत्म भाव ” अहंकार नै होइन । भगवान्‌ले विभिन्न प्रकारवाट स्थूल र सूक्ष्म अहंकारको

क्षणिकपन देखाउनुभएको छ । तर वेदान्तदर्शनको सिद्धान्तपछि भने ध्यान दिइएकौ छैन । कारण स्पष्ट छ । बुद्धलाई दार्शनिक तत्त्वहरूको छानबीन र वहस गर्नु थिएन; जति मात्रामा सामान्यज्ञान वा कमन्-मेन्स उपयोगी हुन्थ्यो, त्यति मात्र त्यस त्यस प्रसङ्गमा लिनु भएको छ ।

त्यही कुरा 'ईश्वर' विषयमा पाइछ । निरीश्वर सांख्य र वैदिक पूर्व-मीमांसामा जै बौद्धधर्म वा बौद्धदर्शनमा सर्वप्रथम सर्वादि ईश्वरको अस्तित्व र मान्यतालाई स्वीकृत गरिएको छैन । यसमा कुनै न्यायिक तर्क पनि दिइएको छैन । यो विषयमाथि वहस नचाहाई, श्रोतावर्गको सामान्यज्ञान-अनुकूल ईश्वर-विषयक तर्क दिइएको छ । मेयाफिजिकलतत्वमाथि पनि विशेष प्रकाश परेको छैन । योग, ध्यान, समाधि, इति-आदि विषयहरू भने अति विशद रूपमा वारंवार वर्णित गरिएका छन् । त्यस्तै "यम र नियम अर्थात् शील" को अत्यधिक वर्णन त्रिपिटकमा पाइन्छ । तर बुद्धधर्म वा दर्शनको मुह्यावृद्धान र ज्ञान सम्बन्ध र विवरण न हो, त्यसमा कुनै त्रुटि वा कमी त्रिपिटकमा देखिएन; जे जति अस्पष्ट छन् तिनको उदाहरण, वा कथा, वा जातक सहितकौ व्याख्या अर्थकथाहरूमा दिइएको छ ।

बौद्धधर्मको दार्शनिक पक्ष प्राचीनताको दृष्टिले अभिधर्मको "कथावस्तु" नामक सानो ग्रन्थमा प्रश्न र उत्तर रूपमा प्राएको छ । संस्कृत वा त्यसको अनुवाद-हरूमा प्रश्नस्त दार्शनिक पक्ष पाइन्छ । विशुद्ध तर अपर्याप्त बौद्धधर्मको दार्शनिक पक्ष माधवाचार्यको "सर्व-दर्शन-संग्रहः बोद्धदर्शन" नामक ग्रन्थमा संक्षिप्त-सार रूपले आएको छ । बौद्धधर्मको मान्यता, चौरासी (८४) हजार धर्मस्कन्धहरूमा, गणना गरिएको उल्लेख ठाड़ ठाउँमा पाइन्छ, जसको सार सूची मात्रको तल उल्लेख गर्न सकिन्छ-

बौद्धदर्शनमा मान्य प्रमुख विषयको सूची

१. संसारमा जस्तो अलिङ्गनु (वट्ट, आवर्त) छ, त्यस्तै यसबाट उम्भिने (विवट्ट, विमोक्ष) पनि छ ।
२. देवताहरू जो जति छन् ती मनुष्य वा कुनै चेतनशील प्राणी, हुँदा गरिएका सुकर्म दानपुण्य र ध्यान ज्ञानद्वारा भएका हुन् ।
३. पृथ्वी जस्तै सूक्ष्म तर पूरा अनुभवमा आउने स्वर्ग नरक छन् ।
४. असल र कमसल कर्मको विपाक फल अवश्य हुन्छ, र त्यो नभई छाड्दैन ।
५. कुकर्मको परिणाम निश्चित छ । त्यो एक न एक दिन भोग्ने अवश्य पर्दैछ ।
६. सत्कर्मको फल अवश्य प्राप्त हुन्छ । त्यसमा अधैर्यता प्रकट गर्नुपर्दैन ।
७. शरीरभित्र वा बाहिर कुनै—अचल अटल अमर आत्मा जस्तो कुनै विशुद्ध चेतनतत्व छैन । तैपनि युनर्जन्म जहर भइरहन्छ निवाण प्राप्त नहुँदासम्म ।
८. विश्व-जगत्—संसारलाई कुनै आदि परमात्मा ईश्वर ले सृष्टि रचना गरी बनाएको भन्ने कुरा ज्ञात छैन, ध्यानको अनुभूतिमा नै आउँदछ ।
९. तर देवता-अनुस्मृति" साधन सार्थक छ, र समुचित फलदायक पनि छ ।
१०. चराचर, चलअचल, प्राणीजगत्, वनस्पतिजगत्, भौतिक जगत्, इत्यादिको सर्वादिकाल ज्ञात छैन । ध्यानद्वारा पनि ती कुरा विदित हुँदैनन् ।
११. सबै कुरा कारण-कार्य-शृँखलाबद्ध छ । कारण विना कुनै कार्य प्रकट हुन सक्तैन ।
१२. ध्यानद्वारा मात्र सूक्ष्म ब्रह्मलोकहरूमा पुगिन्छ ।
१३. ज्ञान नभई, निवाणको ज्ञालक वा अनुभूति हुन सक्तैन ।

हास्रो जीवनमा प्रतिसन्धिचित्त, भवंगचित्त र च्युतिचित्त !

चित्तको एक क्षणमा उत्पत्ति, स्थिति, भए हुने जस्तै हास्रो जीवन भरमा उत्पत्तिको रूपमा प्रतिसन्धिचित्त, स्थितिको रूपमा भवंगचित्त र भज्ञको रूपमा च्युतिचित्तलाई पनि हेर्न सकिन्छ । सृष्टिकर्ता (Creator) को रूपमा ब्रह्मा; प्रबन्धकर्ता (administrator) को रूपमा विष्णु; संहारकर्ता (destroyer) को रूपमा महेश्वरलाई मानिआए जस्तै क्रमशः प्रतिसन्धिचित्त, भवंगचित्त र च्युतिचित्तको कार्यलाई सम्झेमा यी तीन चित्तहरू अरु स्पष्ट रूपमा बुझ्न मद्दत हुनेछ । कारण, प्रतिसन्धिचित्त उत्पन्न हुनासाथ सत्त्व प्राणीको नयाँ जन्म हुन्छ; भवंग चित्तले चित्तधार नटुट्ने गरी गाँस्दै प्राणीलाई जीवित गराई अनि जीवन गतिशील गरी राख्ने कार्य गर्दछ । अनि च्युतिचित्त उत्पन्न भै अन्त हुनासाथ सत्त्व प्राणीको मृत्यु हुन्छ । यी तीन चित्तहरूको आलम्बन (चित्त उत्पन्न हुन सहारा लिने विषय वस्तु) भने एउटै हुन्छ । त्यो हो मृत्युको केही अर्थाडि अर्थात् मरणासन्न कालमा देखिने (१) कर्म क्षण आलम्बन (डाकुले भए, डकैती गरिरहेको दृश्य); (२) कर्म निमित्त आलम्बन (डाकुले भए, डकैती गर्दा प्रयोग गर्न बन्दुक वा अन्य सामग्री); अथवा (३) गति निमित्त आलम्बन (मरे पछि जुन भूमिमा जन्म लिने हुन्छ तथाको दृश्य) मध्ये एक आलम्बन च्युतिचित्तले ग्रहण गरी अन्त हुन्छ । सोही आलम्बन प्रतिसन्धिचित्तले पनि ग्रहण गरी नयाँ जन्मको शुरुवात गर्दछ र भवंग

चित्तले पनि सोही आलम्बन बारम्बार ग्रहण गरिरहन्छ । एक जीवनमा च्युतिचित्त र प्रतिसन्धिचित्त एक एक पटक मात्र उत्पत्ति भै भज्ञ हुन्छ तर भवंगचित्त एक जीवनमा अस्थ्य वार उत्पन्न भै भज्ञ भएर नै गइरहन्छ । जुन जुन चित्तहरूले च्युतिको काम गर्दछ; ती ती चित्तहरूले प्रतिसन्धि र भवंग चित्तहरूको किया पनि गर्दछन् ।

ती चित्तहरूलाई विस्तृत रूपमा बेगला बेग्लै हेर्दै ।

प्रतिसन्धिचित्त-

नाम र रूपको संयोगले मै जीवन गतिशील भै रहन्छ । प्रतिसन्धिको प्रथमक्षणदेखि नै नाम र रूप उत्पन्न हुन्छ । पूर्वजीवनको अन्तिम च्युतिचित्त पछि उत्पन्न हुने नयाँ जीवनको प्रथम चित्तलाई नै प्रतिसन्धिचित्त भनिन्छ हो । प्रतिसन्धिको अर्थ जोड्ने गाँस्ने हो । पूर्वजन्मको अन्त हुनासाथ प्रतिसन्धि चित्त उत्पत्ति भै नयाँ जीवनसँग जोड्ने काम गर्दछ । प्रतिसन्धि चित्तको सम्बन्धमा निम्न लिखित चार किसिमले स्वतःप्राणीको जन्म हुने तरीका पनि जानिराख्नु योग्य छ ।

(१) आमाको गर्भमा रही जन्म हुनेलाई जलावुज योनि भनिन्छ ।

(२) फुलवाट जन्म हुनेलाई अण्डज योनि भनिन्छ ।

(३) फोहर हिलोमा कीरा उत्पन्न हुनेलाई संस्वेदज योनि भनिन्छ ।

४) विना आमा बाबु स्वर्ग वा नरकमा तुरन्त
गई उत्पन्न हुनेलाई औपयातिक योनि भनिन्छ ।

पुनर्जन्म भनेको पूर्वजन्मको कुनै अंश वा हंस गई हुन जाने पनि होइम; पुनर्जन्मको पूर्वजन्मसँग सम्बन्ध नभएको पनि होइन । पूर्वजन्मको कर्म संस्कार, छुकाव आदि भएर मात्र हाम्रो संस्कार गाँस्दै गाँदै सन्ततिको कारण पुनर्जन्म हुन जाने हो । प्रतिष्ठवनि, छाया, तरंग सबै बेगला बेगलै पनि होइन, उही उही पनि होइनन् । त्यस्तै नै पुनर्जन्म पनि सम्झनुपर्दछ । यो व्याहोरा एउटा उपमादारा स्पष्ट पारूँ । एउटा बलिरहेको चिराग नबलेको चिरागमा जोड्नासाथ नबलेको चिराग पनि बल्दछ । पहिले बलिरहेको चिरागको बत्ती अर्को चिरागमा सरेर गएको पनि होइन; किनभने पहिले बलेको चिरागमा पनि बत्ती बलिरहेको हुन्छ । पहिले नबलेको चिरागसँग बलिरहेको चिराग जोड्दै गाँस्दै पुनर्जन्म हुन प्रतिसन्धिचित्त उत्पन्न हुन जाने हो । यसैलाई पुनः उपमाको रूपमा वर्तमान कालको टेलिप्रिन्टर र टेलिभिजनलाई पनि लिइहेरौ । टाढाको कुनै देशमा थिचेको वा हानेको अक्षर दुरुस्त यहाँ पनि छापिने हुन्छ । त्यहाँको अक्षर वा टेलिप्रिन्टर मेसिनको एक टुक्रा यहाँ आएको होइन । त्यस्तै केरि कुनै देशको विशेष घटनाको दृश्य नेपालमा बसी टेलिभिजनमा पनि हेर्न सकिन्छ । उक्त दृश्य दुरुस्त त्यस्तै टेलिभिजनमा आएको मात्र हो; सो दृश्य वा घटनास्थल नै नेपाल आएको त होइन । एक वस्तु दुई ठाउँमा एकै पटक हुनै सक्दैन । सन्ततिको कारण तरंगमा सोही दृश्य जोड्दै गाँस्दै यहाँ देखिएको सम्म हो त्यो दृश्य नेपाल आएको होइन । पूर्वजन्म र पुनर्जन्म वारे पनि त्यस्तै रूपमा

सम्झनु पर्दछ ।

भवंगचित्त -

जीवनमा एक क्षणसम्म पनि चित्त नभैकन हामी जीवित हुँदैनौं, अथवा हाम्रो जीवनमा चित्त नभएको एक क्षण पनि हुने होइन । आलम्बन विना चित्त उत्पत्ति हुने पनि होइन । हाम्रो जीवनमा नयाँ आलम्बन सँग सम्पर्क नहुने पनि प्रशस्त क्षणहरू हुन्छन् । त्यस्ता क्षणहरूमा हामीले विचार गरीरहेको पनि हुन्न; कुशल वा अकुशल चित्त पनि रहेदैन; त्यस्तो अवस्थामा उत्पत्ति भैरहने चित्तलाई नै भवंग चित्त भनिन्छ । भवंग को अर्थ भव (जीवन) को अंग हो । जोड्दै गाँस्दै जीवित गराइराख्ने कार्य भवंगचित्तको हो । हामीहरू मस्त निन्द्रामा रहने बेला सपना पनि नदेखिरहेको अवस्थामा भवंगचित्त रहने हुन्छ । त्यस्तै यो जीवनमा कुशल वा अकुशल कुनै एक चित्तलै काम गरि सकेपछि अरु चित्तले काम गर्नु अगाडि ती दुई अवस्थाको वीचमा चित्तधार नटुट्ने गरी माथि उल्लेख गरे बमोजिम पूर्वजन्मको च्युतिचित्त र नयाँ जीवनको प्रतिसन्धि चित्तने ग्रहण गरेकै आलम्बन ग्रहण गरेर एक चित्त साथ अर्को चित्त गाँस्न र हामीलाई जीवित गराइ राख्न, काम गरिरहने चित्तलाई नै भवंगचित्त भनिन्ने हो । भवंग चित्तलाई (२) अतीत भवंग (२) भवंग चलन (३) भवंग उपच्छेद गरी तीन भागमा विभाजन गरिएको छ । तीक्ष्ण बुद्धि भएका योगीहरूको ध्यानको प्रबल अवस्थाको रूपमा “ध्यान चित्तहरू” को धार अति तीव्र मतिमा रहँदा बाहेक साधारणतः एउटा चित्तको काम सिद्धिएर अर्को चित्तको काम हुनु अगाडि केरि भवंगचित्त उत्पत्ति भएर त्यस्तै नै काम गर्दै यइवै रहन्छ ।

च्युतिचित्त-

कुनै एक चित्तको उत्पत्ति स्थिति भज्ज भइसके पनि अर्को चित्त उत्पन्न हुनु आगाडिको बीचमा भवंग चित्त उत्पत्ति नहुना साथ हाओ मृत्यु हुन्छ । त्यस्तो हुने वेलाको आखिरको चित्तलाई नै च्युतिचित्त भनिने हो । भन्नुको तात्पर्य च्युतिचित्त र प्रतिसन्धि चित्तको बीचमा भवंगचित्त हुँदैन । केही गरी ती दुइवटा चित्तको बीचमा भवंगचित्त उत्पत्ति भएको भए हामी मर्न थिएनौ । त्यस्तो भएकोले यो पनि भन्न सकिन्छ कि भवंगचित्तको दायाँ बायाँ एक लहरमा हुने चित्तहरूलाई च्युतिचित्त र प्रतिसन्धिचित्त पनि भन्दैनन् । ती दुई चित्तको बीचमा भवंगचित्त उत्पन्न नहुने भएकोले हामी मर्न हो र अनि पुनर्जन्म हुने हो ।

च्युतिचित्त उत्पत्ति भै निरोध भै जाने अबस्था मृत्यु हुने भनेको नै आयु सिद्धिएर, कर्म सिद्धिएर, उभय (आयु र कर्म दुइटै) सिद्धिएर तथा उपच्छेदक कर्म समेत

चार कारण मध्ये एकले गर्दा हुने हो । उदाहरणको लागि- एउटा बलिरहेको बत्ती तेल सिद्धिएर निम्ने जस्तै आफूले संचित गरेको कर्म सिद्धिएर मरेर जाने हो । अर्को सलेदो पनि तेल पनि सिद्धिएर बत्ती निम्ने जस्तै उभय (आयु र कर्म दुइटै) सिद्धिएर मरेर जाने हो । यसरी ३ प्रकारले मर्नेलाई “कालमरण” भनिन्छ । बाकी एक, बतास आएर वा केही त्यस्तो स्थिति पैदा भै बलिरहेको बत्ती निम्ने जस्तो उपच्छेदक कर्मले गर्दा मर्न हो । यसलाई “अकाल मरण” भनिन्छ । यी सब हुन् आगाडि च्युतिचित्त उत्पन्न भै सो अन्त भए पछि हुने हो ।

हाओ ८९ वटा चित्त मध्ये निम्नलिखित १६ वटा विपाक चित्तहरूले प्रतिसन्धि भवंग र च्युतिचित्त तीनै वटाको काम गर्दछ । ती मध्ये कुन कुन चित्तले च्युतिको काम गरेमा कुन कुन भूमिमा प्रतिसन्धि चित्त उत्पन्न भै फेरि नयाँ जन्म शुरू हुन जाने हो, स्पष्ट गर्न एक संक्षिप्त विवरण तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

बुद्धपूजा कसरी गर्ने ?

आनन्द ! सुगन्धयुक्त दिव्य पुष्पधूपादिले पूजा गर्दैमा तथागतलाई सत्कार, गौरव, मान तथा पूजा गरेको ठरिदैन । जुन भिक्षु अथवा भिक्षुणीले तथा उपासक उपासिकाले धर्मप्रति आदर राखी तदनुसार अभ्यास गरी धर्मचिरण गर्दछ त्यसले तथागतलाई सत्कार, मान गरेको, गौरव राखेको तथा परमोत्तम पूजासामग्रीले पूजा गरेको ठहर्दछ ।”

-बुद्ध

च्युतिको कार्य गरेमा

सेहया

प्रतिसन्धि चित्त उत्पत्ति हुने भूमि

१. उपेक्षा संहगते अहेतुरुं श्रीकुशले विपाक
सन्तीरणचित्त एकले

नेरक, पशुयोनि, प्रेतयोनि, श्रीसुरयोनि ४ मध्ये १
अपाय भूमिमा हुगेति अहेतुक प्रतिसन्धिचित्त उत्पन्न भै
नयाँ जन्म हुँछ ।

२. उपेक्षा संहगते अहेतुक कुशले विपाक
सन्तीरण चित्त एकले

जन्मदेविका कानो, बौहिरो वा लाटो भै मनुष्य लोकमा जन्म
हुँछ यसलाई सुगति अहेतुक प्रतिसन्धिचित्त भनिन्छ ।

३. महीविपाक चित्त ६ मध्ये एकले

मनुष्य लोक १ रे देवलोक ६ वटो समेत ७ वटो सुगति भूमि
मध्ये एकले प्रतिसन्धिचित्त उत्पन्न भै जन्म हुन जान्छ ।

४. झपेवचर विपाक प्रथम, द्वितीय, तृतीय,
चतुर्थ, पञ्चम ध्यान समेत चित्त ५
मध्ये एकले

५. बडा साकार रूप ब्रह्मलोक मध्ये चित्त अनुसार एक
भूमिमा प्रतिसन्धिचित्त उत्पत्ति भै जन्म हुन जान्छ ।

५. श्रीरुपावचर विपाके श्रोकासानञ्चायतने
विघ्नानञ्चायतन, आकिञ्चन्नायतन
र नैवसञ्चानानञ्चायतन समेत ४
मध्ये एकले

६. वटो निराकारे श्रीरुप ब्रह्मलोक मध्ये एक भूमिमा
चित्त अनुसार प्रतिसन्धिचित्त उत्पन्न भै जन्म हुन
जान्छ ।

जन्मा १६.

बुद्ध-धर्ममा च्युतिचित्तको बढौ महत्वे छ । भवचक्रमा बुमिरहन पनै वा दुःखबाट मुक्त भै भवचक्र
मा धुमिरहन नपर्नेको निर्णय च्युतिचित्त कालपछि सिद्ध हुने हो । च्युतिचित्तको अन्त पछि प्रतिसन्धिचित्त
संग जोड्ने गाँस्ने काम बन्दे हुनोसाथ निवाण प्राप्त मएको भनिन्छ अथवा भवचक्रबाट मुक्त भएको भनिन्छ ।
च्युतिचित्तको पछि प्रतिसन्धिचित्त उत्पन्न नगर्नको यालि कोशीश गरी सफल हुन बुद्ध-धर्मलाई सही किसिमले धारण र पालन गरेर भाव सकिने हुँछ ।

अकाको दोष देख्नु सजिलो छ

- भिक्षु पियदस्सी महास्थविर

“सुदस्सं वर्जं अञ्जेसं अत्तनो पन दुद्वत्”
अर्थात् अकाको दोष देख्नु सजिलो छ । आपनो दोष
(गल्ती) देख्नु गाहो छ ।

यो बुद्धको सत्य बचनलाई सबैले विश्वास र
स्वीकार गर्नु होला । माथि भनेको उक्ति लागू नहुने
व्यक्ति खोज्नु गाहै पर्ला । शायद लाखमा एक दुई
जति होला आफ्नो गल्ती महसूस हुने व्यक्ति ।

साधारण मानिसलाई अकाको दोष देख्नु सन्तोष
र रमाइलो कुरो हो तर आफ्नो गल्ती र कमजोरीको
बारेमा चिन्तन गर्नु र सोच्नु असन्तोषको कुरो हुन
सक्छ । यो मानसिक कमजोरीको चिन्ह हो । अशिक्षित
लक्षण पनि हो । “म र मेरो” अन्ने अहंपनाले गर्दा संधे

“म” रक्षा गर्नेमा नै तत्पर छ । म निर्दोष छु भन्ने
देखाउन चाहन्छ । त्यसले आफूमा निहित विद्यमान
दोष पनि उसले दर्खिदैन । उ आपनो कमजोरीको
आलोचना गरेको सुन्नु इच्छुक हुँदैन । रुखको पातले
ढाकेको शिकारी जस्तै आपनो कमजोरी छिपाउन
चाहन्छ । तर उन्नति चाहने शिक्षित व्यक्तिले गर्नु पने
कर्तव्य भने अकाको दोष देख्नु भन्दा आफूले गर्नुपने
कर्तव्य गरे वा गरेन हेर्नु राम्रो हुनेछ । अन्तर्मुखी हुने
बानि बसाल्नु राम्रो छ । तर आमा बाबुले आपनो
छोरा छोरीहरूको सुधारको लागि उनीहरूको गतिविधिमा
ध्यान राख्नु आवश्यक छ ।

५

बेकनका चारवटा भनाइ

१. एकको मूर्खता अर्कोको लागि भाग्य भन्दछ ।
२. सद्गुणको सर्वोत्तम पुरस्कार स्वयं सद्गुण हो र दुर्गुणको घोरतम इण्ड स्वयं
दुर्गुण हो ।
३. धन बालोमा राख्ने मल जस्तै हो जबतक फैलाइँदैन ज्यादै कम उपयोगी हुन्छ ।
४. खराब मानिस त्यसबेला उन खराब हुन्छ जब त्यसले साधु हुने ढोंग रच्दछ ।

-:○:-

आनन्दकुटी विद्यापीठ स्तम्भ-

विजयीलोगी प्रियकर्मी लिखि आपैर दानव
हुँदू किंवा लिप्त उल्लेखकि लिखउँस्तुले उपी
लिखी अप्राप्त लिखो तिर्यु दानवाहर उपी
लिखु (क्षमतामिति) गर्नु चाही लिखो

संगतको फल

-देवकी पाण्डेय

दिनेश र उमेश दुबै ४-६ वर्षका मात्र
भएका थिए तिनका आमा बाबुको ६-६ महिना
को फरकमा मृत्यु भएको थियो ।
उनीहरूको मृत्यु ज्यादै गरिवीको कारण
वाटै भएको थियो, बाबु चाहिँ क्षयरोगले पीडित
भई उपचारको अभावले नै मृत्यु हुन गएको
थियो ।

अब त्यसको प्रभाव दिनेश र उमेशका आमा
मनदेवीलाई ढूलो हुँख चोट पर्न गयो, तापनि
उनी केही शिक्षित हुनाले संयम र धैर्यताकासाथ
ज्यूं त्यूं गरी ती छोराहरूको प्रतिपालन गर्ने
बाटोतिर लाग्न उनले बाध्य नै हुनुपन्यो । एक-
प्रकारले भन्ने हो भने नारीको जीवन पाउनु नै
पाप हो भन्नुमा केही अत्युक्ति नहोला, किनकि
मनदेवीको उमेर भरखर मात्र ३०-३२ पुरेकी
थिइन् । हुई छोराहरूको पालन पोषण र शिक्षा
को लागि पनि उनीले कुनै धनीपार्जनको बाटो
अपनाउनु नै परेको थियो । मनदेवी रात्री तरुणी
हुनाको कारण, उनले यो अत्याचारी अत्याय
समाजमा घुम्दा घुम्दै अनगिस्ती ठोकर खाइन्,
तर कुनै कर्तै नोकरी पाउन सकिनन् ।

यो समाज भित्र मानवको रूपमा दानव व्य-
वहार भएका र कुविचार, कुदृष्टिले मात्र भरि-

त्रान्नमा लेहक दानव र व्यवहार व्याकुल भएका
उपीहरू लिखीलाई तीर्यु देवकीलाई उपीहरू
हुन लिखन् तिर्यु उपीहरू लिखन् तिर्यु उपी
हरूलाई उपीहरू लिखन् तिर्यु उपीहरूलाई
उपीहरू लिखन्दै : त यो उपीहरू लिखन् तिर्यु
हरूलाई उपीहरूलाई उपीहरूलाई उपीहरूलाई

एका वढी मात्रामा छन्, मनदेवी त्यस्ता दानव-
हरूका दैला दैलामा धाइन्, कति अनुरोध गरिन्
हात जोडिन्, त्यसबाहेक उमले लिनीहरूको खुट्टा
झाग्नु मात्र वाँकी थियो तापनि ती मानवहरूका
पाषाण हृदयमा दानवहरूपी कुभावना र कुविचार
बाहेक दयाको लेश मात्र पनि कसैमा थिएन ।
अन्तमा मनदेवी ती अन्यायी पाषाण हृदय लिई
ज्यूंदै मृत लास बोकी केवल पृथ्वीका लागि
पापका बोङ मात्र बनेर बसेका व्यक्तिहरूको मुख
मात्र ताक्नु अब अगति पर्नु मात्र हुनेछ भन्ने
मनमा तर्क वितर्क लिँदै व्याकुल भइन् । त्यस
पछि मनदेवीले, आफूसँग भएका ती दशम कक्षा
उत्तोर्ण र अन्य प्रमाणहरू सबै धुजा धुजा पारी
चारातिन् र नदीमा बगाइ दिइन् । अनि त्यहाँ
बाट निराशाको लामो स्वास फेर्दै आफ्नो डेरा-
तिर लागीन् ।

डेरामा प्रवेश गर्नै वित्तिकै डेरा सुनसान
दैविन् । त्यस्तो देखता उनको मन ज्यादै व्याकुल
हुनगयो । डेरामा रहेका पकाउने खाने भाँडा-
कुँडा केही ओढ्ने ओढ्याउने पनि सबै घरपति-
ले जफत गरी दिनेश र उमेशलाई बाहिर
निकालिदिएछन् । अब त्यहाँ रित्तो कोठा बाहेक
केही थिएन । पछि सबै कुरा बुङ्दा ४ महिनाको

भाडा असुल वापत सामानहरू उठाई लगेका र दिनेश उमेशलाई पनि निकालिदिएको भन्ने छ र छिमेकद्वारा थाहा पाइन् । अनि मनदेवी गन्हौं मन वोकी अध्येयताका साथ हडवडाउँदै सोधिन् दिनेश, उमेश कहाँ गए त ? छिमेकीहरूले जवाफ दिए उनीहरू त फुफुकाहाँ जान्छौं भन्थे ।

मनदेवी हावा छैं उनकी आमाज्यूको घरमा पुरीन् । फुफुको दयामायामा दुबै खानपीन गरी सुतिसकेका थिए । मनदेवी त्यहाँ पुगुन्जेल निष्पटु अन्धकार भइसकेको थियो । छोराहरू खान पीन गरी सुतेको भन्ने सुनेपछि उनको छाति केही हलुङ्गो भयो ।

भोलिपल्ट मनदेवीले आफ्नी आमाज्यूसँग बृत्तान्त सुनाइन् । आमाज्यूको भने नोकर, चाकर, भान्छे बाहुन आदि सबैकुराले सम्पन्न थिइन् । त्यर्तिबेला मनदेवीको परिवार केही समय त्यहिँ रहन थाले जसले गर्दा दिनपरदिन आमाज्यूले पनि हेलाँको ब्यवहार गर्न थालीन् र उनी त्यस घरबाट दुबै छोरालाई साथमा लिएर एउटी दयावन्ती बुढीद्वारा त्यस शहरबाट ५-७ कोश टाढाको शहरमा एक ठूलो दयालु साहू मानदास श्रेष्ठको घरमा प्रवेस गरीन् । यस संसारको कतै वतै कुना काप्चातिर त कोही धर्मको चेष्टा र हृदयमा दया, करुणा भएका व्यक्ति हुँदा रहेछन् भन्ने उनलाई लाग्यो । ती मानदास साहूका घरका मानिसहरू सबै बुद्धधर्म-मा लागेका थिए, त्यसकारण ती घरका परिवार हरू सबैको ब्यवहारमा साहै दया र विवेक थियो । नोकर चाकर सबैलाई दया करुणाराखी सम ब्यवहार गर्दथे ।

ती मानदास परिवारका सबै केटाकेटीहरू सहित प्रत्येक औंसी, पुर्णे, अष्टमी, संकान्तिका दिन विहार जाने, शील लिने र दान दिने, बुद्ध पूजा गर्ने र त्यसबाटेक संघे आफ्नो घरमा नित्य एक दुइजना भिक्षु, गुरुमा (अनगारिक) हरू लाई भोजन, बस्त्र आदि दान नदिई कहिल्यै पनि खाँदैनथे ।

मानदास साहूहरूको सरसंगत र त्यस्ते वातावरणले गर्दा ती तीनै आमाछोराहरूको जीवनमा केही शान्तिले सास फेर्न पाएको थियो । तिनैजना शीलैमा बस्दथे । अर्थात् संघे अष्टशील ग्रहण गर्दथे । मनदेवी पनि त्यस घरमा खाना पकाउने लगायत अन्य सबैजसो काम गर्ने गर्दीन्, मानौं धर्म बुझेका कारणले होला मनदेवी का तीन आमाछोरा पनि सो घरका एके परिवार छैं मेलमिलाप गरी बसेका थिए ।

दैवको लाठी घुम्दै आइहाल्दो रहेछ, र आफ्ना पूर्व कर्मको दुख त नमेटिदो रहेछ । त्यस घरमा प्रवेश गरेको ३-४ महिना वितेपछिको घटना, मनदेवी बेलुकी सबै काम सकेर सबै छैं आफ्नी कोठामा दिनेश, उमेशका साथै सुतेकी सुख्यै मीठो नीद मै भोलिपल्ट विहान उषादेवीको मुनौलो किरणले चियाइसक्दा पनि मनदेवी किन उठीनन् भनी हेर्दा त मनदेवी यस संसारबाट संघैकालागि विदा भईसकिछीन् । त्यतिबेला दिनेश, उमेश दुबै नावालकहरू कुन टुहरा भए । तर तिनीहरूको पूर्वकर्मगति राम्रो र पुण्य गरिआएको हुनाले मानदास साहूको दया र मसतामा हुँक्न पाएकाले केही शिक्षा दीक्षा

पनि हाँसिले गर्नै सु-अदसरै पाएँ । समय वित्तै
गयो, तिनीहरू जवान भए । साहूको सबै व्या-
पार सम्बन्धी काममा निपुणता भएको थियो ।
त्यसो हुँदा साहूको लागि ज्यादै महतेगार पनि
थिए । पछि साहूले आफनै छोरा कै व्यवहार गरी

उनीहरूको विचाहको प्रसंग चलाए । तर, दिनेश
र उमेश दुवैले मन्जुर गरेनन् र दुवै प्रब्रज्ञा लि-
एर गए । खूब मेहनतले अध्ययन गरे । अस्तमा
सुचर्या बनाई ध्यान भावना गर्दै भगवान् खुदकै
शरणमा गए र शान्ति प्राप्त गरे ।

मेरो स्वयम्भू !

- कर्म कार्की

मेरो स्वयम्भू कति सुन्दर

धीतल बनको द्याया

मेरो स्वयम्भू मन मोहिक

आफनै मनको माया ।

मेरो स्वयम्भू कति उच्च

पाँच सय किट माथि

मेरो स्वयम्भू लाग्छ मलाई

सांरुमा मिल्ने साथी ।

मेरो स्वयम्भू सुन्दर हेँ

नाच गान वाजा

मेरो स्वयम्भू मलाई भन्दै

देश सबको साक्षा ।

मेरो स्वयम्भू सुनिदिन्दै

खेतालाको गीत

मेरो स्वयम्भू बुझिदिन्दै

मायालुको प्रीत ।

मेरो स्वयम्भू चिनाउँद्धे

आफनो आफनो रीत

मेरो स्वयम्भू सिकाउँद्धे

लाउन सबमा मीत ।

मेरो स्वयम्भू भुलाउँद्धे

कहिले कोइली सित

मेरो स्वयम्भू डुलाउँद्धे

आफनै बोलीसित ।

मेरो स्वयम्भू खेलाउँद्धे

दुङ्गे चिप्लेटीमा

मेरो स्वयम्भू नचाउँद्धे

बाँदर भीर-भीरमा ।

मेरो स्वयम्भू रातमा हेँ

तारा अनि सोम

मेरो स्वयम्भू सधै जप्छ

मणि पद्मे हुस् ।

सम्पादकलाई चिठी

! सम्पादक चिठी

श्रीमान् सम्पादक ज्यू,
आनन्दभूमि

काठमाडौंको वसन्तपुर स्थित श्रीखण्ड तरमूल महाविहार (सिकंमू वहा:) को उचित संरक्षण र सम्बर्धनको लागि सम्बन्धित सबैको ध्याना—कर्षण गर्दछौं । काठमाण्डौको मुख्य पर्यटक स्थल मा रहेको उक्त विहारको जिर्णोद्धार केही वर्ष पहिले मात्र भएको हो । तर उचित संरक्षण सम्बर्धन र सरसफाईको अभावमा हाल उक्त विहार फोहरमैला र अवाञ्छित क्र्याकलापहरू गर्न थलोको रूपमा रहेको छ । विहारभित्र भट्टीपसल हरू राखिनु, सार्वजनिक भिडियो प्रदर्शन गरिनु, जतातै फोहरमैला हुनु, विहारको मन्दिरको वरियरि फोहरको ढुङ्गुर कहिल्यै खाली नहुनु आदि जस्ता अशोभनीय र अवाञ्छित क्र्याकलापहरू विहारभित्र गरिनाले गर्न दिनाले विहारमा गरिमा र मर्यादा समाप्त प्रायः भएको छ ।

मानिसहरूको नैतिक, चारित्रिक र वौद्धिक उत्थान हुने कार्यहरू गरिनु पनि विहार जस्तो धार्मिक स्थलमा बालबृद्ध युवावर्गलाई विगाने र

अन्ततः समाजलाई नै कुप्रभाव पार्ने उपरोक्त प्रकारका क्र्याकलापहरू गरिरहे गराईरहेबाट एकातिर विहारप्रतिको मानिसहरूको आस्था र श्रद्धा हराएर जान सबैने सम्भावना रहन्छ भने अर्कोतिर विहारको ऐतिहासिक महत्व र गरिमालाई नै धमिल्याइदिन्छ । व्यक्तिगत स्वार्थ र लाभमा मात्र अलिङ्गेर सामाजिक, धार्मिक र ऐतिहासिक निधिहरूको मूल्य, मान्यता र मर्यादा को विगरित कुनै कार्य गर्नु गराउनु कुनै हालत मा पनि उचित देखिदैन । त्यस्तो कार्यलाई समयमै रोकथाम गरिनुपर्दछ । अतः यस्ता अवाञ्छित क्र्याकलापहरूलाई समयमै रोकी विहारको मर्यादा कायम राख्न विहारको सौम्दर्य सफाई र सम्बर्धनको लागि सम्बन्धित सबै र विशेष गरी विहारका अधिकारीवर्गको ध्यानाकर्षण गर्दछौं ।

समरमान शाक्य
रमेशमान शाक्य

र

साथीहरू
काठमाडौं

बुद्ध्या करुणा

- भिक्षु शरणंकर महाव्यविर
श्री लङ्का

कर्पिंगु दुःख सनाः नुगः काँइया मिना वैगु
जक मखु वयागु दुःख्य् सहभागी जुइगु व उप-
कार यायेगु गुणयात करुणा धाइ । गुण आपालं
धर्मं मध्यय् उत्तमगु गुणधर्मं करुणा खः धकाः
धाये फु । सुयां छुं दुःख व विपत्ति जुयाच्चंगु
खनीवलय् वयात गुहालि बीगु मती वैगु मनूया
दुने सुलाच्चंगु करुणाया चिखः ।

करुणा चित्त दुह्य मनूया ख्वा स्वये बलय् हे
सी दु वया नुगलय् करुणा दु धैगु । संसारय्
गुलि नं सचेतन व अचेतन अथवा जीव व अ-
जीव ख्वापाः दु उपि फुक्क ख्वापालय् खने
मदुगु कारुणिकता भगवान् बुद्ध्या ख्वालय् खने
दु । थुगु खँ थुइकाकायृत भगवान् बुद्ध्या मूर्तिया
ख्वालय् खने दुगु अपूर्व कारुणिकता खः ।

भगवान् बुद्धं न्हि न्हि धैथें सुथ न्हापनं
दनाः थौं जि सुयात उपकार याये, सुयात बोध
याये धकाः चिन्तन व मती तया विज्याइ । थु-
क्थं करुणा चित्तं उपकार याये धकाः कलना
याइपि सुं ऋषि मुनि, जन नेता व समाजसेवक
त बुद्ध्या दाँजाय् वये मफुनि ।

मानव समाजय् अपो मात्राय् मेपिन्त उप-

कारक जुया विज्याः ह्य महामानव गौतम बुद्ध हे
जक खने दु । बुद्ध्या मूलगु लक्ष्य हे दुःखीतय् त
गुहालि बीगु व दुःखं मुक्त यायेत करुणाया तेज
ख्यका बीगु खः ।

थुक्थं करुणा तयाः मेपिन्त उपकार यायेगु
दिन चर्या अखण्ड रूप ४५ दं तक चलय् याना
विज्यात । सुथय् सुथय् महाकरुणा दृष्टि फैलय्
याना विज्याः गुलो जाः लय् तक्यनाः दुःखं मुक्त
जूपि मध्यय् ज्यानमारा अंगुलिमाल, तस्सकं
हारांह्य आलवक राक्षस गरीवह्य फोर्गि, घमण्डं
न्हापु मनावोह्य सच्चक धैह्य विद्वान्, चिचा
मानविका थें जाः ह्य मछाः म जूह्य मिसा, अम्ब-
पालिवें जाह्य वेश्या, भाः त व कायृपि सिनाः दुःखं
उँइ जूह्य पटाचारा, यः ह्य भाः त विश्वासवात
याः गुलि दुःखी जूह्य कुण्डल केसी मिसा व पोरे
सुनीत आदि आदि खः ।

मेमेपि धामिक नेता तयके नं करुणा मदुगु
मखु तर बुद्ध्यागु करुणाया विशेषता खः शत्रु व
मित्रु, जाति भेदया छुं हे फरक मतसे करुणा
तया विज्याइगु । अम्बपाली वेश्यां निमन्त्रणा
व्यु वो बलय् सुंक स्वीकार यानाः भोजन वि-

ज्याति । अबु स्यानाः जुजु जूहू अजीतशत्रुयात नं
करुणा तथाः शरण विल अर्थात् धर्मय् थाय्
विधाविजयात । लँय् बँ पुनाच्चवंह्य च्यामे सुनीत
यात नं भिक्षु यानाः थःगु संघय् दुथ्याका वि-
ज्यात । वस्पोलं पापयात जक घृणा यानावि-

ज्या; पापीयात घृणा मयासै करुणा तयाविजर्णः ।
उक्ति बुद्ध्या करुणा अति उत्तम व पवित्र जू
धाये फु ।

॥३४॥

४

सार्थक

- भिक्षु सुशोभन

मरजन्म सार्थक यायगु जूसा;

ज्ञानिगुणीया संगत यायगु पासा ॥

दुःख मयः धंगु धार्थये खसा

सुखयागु मार्ग मालेगु खासा ॥

दुःशील जुलकि दुःख ज्वीगु

शीलय् ज्वनकि सुख ज्वीगु ॥

मत हे खः बल्लाके माःगु

धन जन न्हावव दःसां मगाःगु

कुशल कर्म फुकं स्वधर्म सीकि

अकुशल कर्म फुकं विधर्म थ्वीकि ॥

युलि ज्ञानं खंकाः पलाः छिइ सय्कि,

प्यन्हु यागु जीवन सार्थक ज्वो कि ॥

कोटि कोटि वन्दना !

- लक्ष्मी श्रेष्ठ

धर्यानमर्त्तन हंह, तै मचाइहंह

अतिकं बालाःःह नरचोलाय् जन्म जूम्ह ।

शावयमुनि बुद्धिःःह, निष्पक्षम्ह

मुनिराज धा:ःह, त्यागीस्ह,

महामानव धा:ःह, द्वेषभाव मदुम्ह

धर्मया उपदेशबोस्ह, मनूतय् सकसिया गुहम्ह,

संसारय् आपाःसिन महस्यम्ह,

यौया ल्वापुखिचा युगय् मदयेक मयाःःह,

कोटि कोटि वन्दना

वैत कोटि कोटि वन्दना !

। इति चत्वारी विष्णु विष्णवी विष्णव विष्ण

। विष्णु विष्णवी विष्णव विष्णवी विष्णवी विष्णवी

। विष्णु विष्णवी विष्णवी विष्णवी विष्णवी

। विष्णु विष्णवी विष्णवी विष्णवी विष्णवी

। विष्णु विष्णवी विष्णवी विष्णवी विष्णवी

छगु जक शील नियम पालनया फल

खुँ छहा खुवने धकाः चर्चिद्ध उखें थुखें स्वः
जलं न खुइ मफयाः वया त्यानुसे नं च्वन, नय् नं
पित्याकाच्वन। सुथय् जुबलय् विहार छगु खन।
वं मती तल कि भिक्षुपिनि सुथहापनं जल पान
याइगु अन वंसा छुं नं छुं नये दै। छुं जुयाः
मनकल धा:सा अन चवंगु पात्र, चीवर व मेमेगु
न खुया यंकेगु।

व खुँ विहारय् दुहाँ वं वलय् भिक्षुया जल-
पान यायेत ठिक जुया च्वन। व भिक्षु दया दुह्य
मन चककंह्य जुयाच्वन। व खुँयात खने सात
सःताः नकल। खुँ प्वाः जायेक नये धुंकाः धाल
भन्ते, जिला मखुगु हे मती तयाः वयाह्य। तर
जि नये पित्याःम्हेसित छःपिसं प्वाः जायेक
नकाविज्यागुलि जिगु मन भचा क्यातुयावन।
जि खुँ खः क्षमा यानाविज्याहुँ।

भिक्षुँ धयाविज्यात—क्षमा ला वी तर जिगु
खँ छगु न्यने ला? छं पञ्चशील- हिसा मयायेगु
खुया मकायेगु, मिसातय्तजवरजस्ति मयायेगु
मखुगु खँ मलहायेगु, अय्लाःआदि मादक पदार्थ
सेवन मयायेगु।

व खुँ धाल—आमला जिगु पाखें जुइमखु।
छता हे पालन याये मफुला? धका भिक्षुँ न्यं
वलय् वं धाल—मिसा नाप भुलय् मजुइगु ला
छता फु थें च्वं। व छगु जक जूसां पालन या

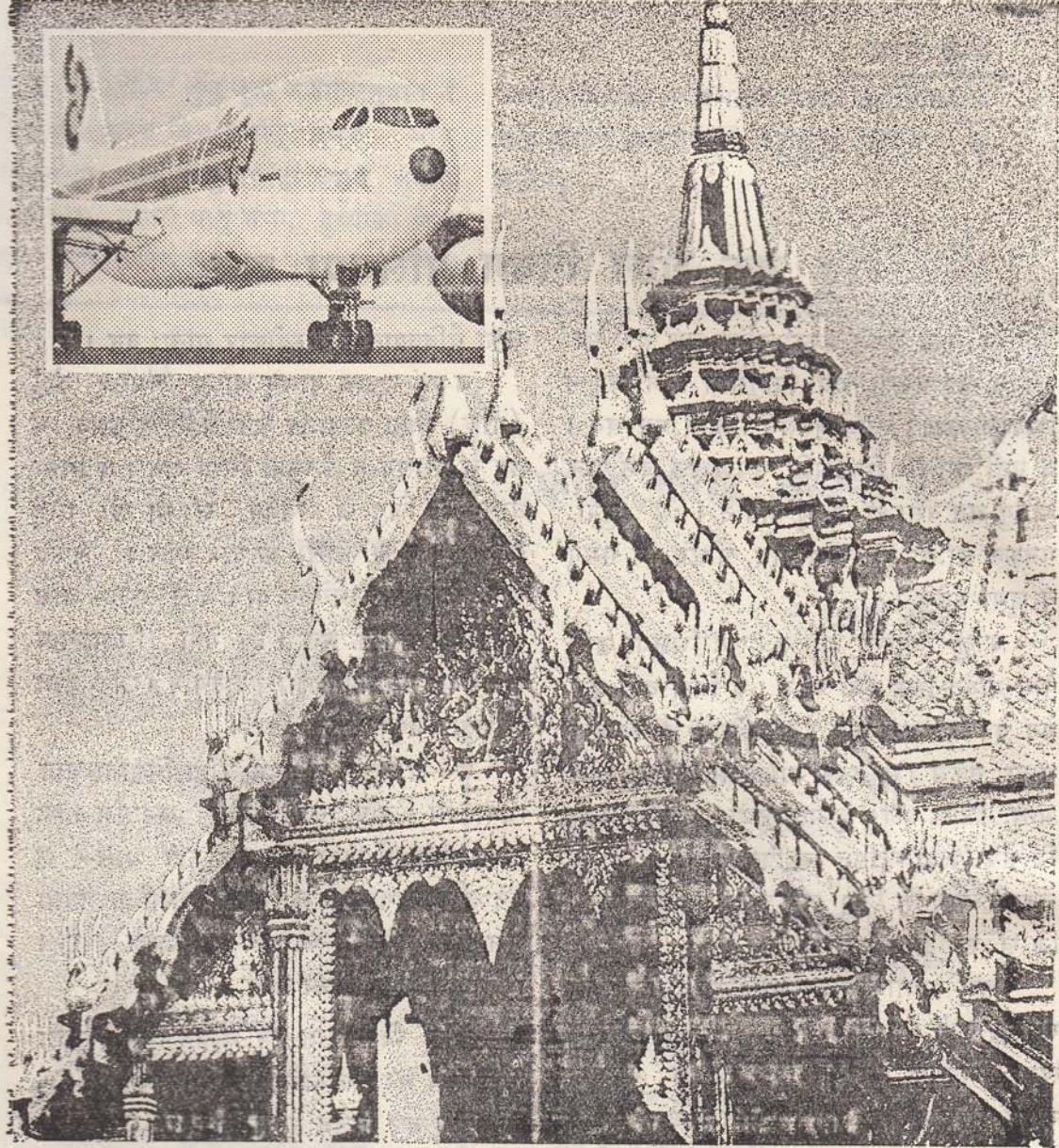
धका धैविज्यात। वं स्वीकार यानाः वन।

व खुँ छथाय् गामय् चाःहु वंबलय् दोहैं
(गोरु) निहू बांलाःपि खन। बाचा इलय् व
छेंय् खू वंबलय् व छें चवंह्य मिसां खन। व मिसां
धाल— जिगु खँ न्यनेगु खः सा छं धागु
तक बी। व खुँ धाल— छु याये माल। लुधंक
छकः जि नाप कामसेवन या। व खुँ धाल— आम
छता जि याये फै मखु। जि मेर्पि मिसातनाप
कामसेवन मयायेगु शिक्षा क्यातयागु। उर्कि आम
खं छता जिगुपाखें जुइ मखु।

थथे खँह्यानाच्वंगु दुने चवंह्य मिसाया भातं
न्यनाच्वन। व खुँ खनाः साप लय्ताल। थः
मिसा खनाः तँ पिहां वल। खुँयात धाल— छ
थन छेंय् चवना ब्यु, छ जिहू विश्वासीह्य पासा
जुल। छं यत्थे थन चवंगु सम्पत्ति छयले फु।
मिसायात छें पितिना छोल।

व खुँ बिचाःयात— खुँ जीवन तालय् मलाः
चित्त सुख मदु, ग्याना च्वनेमाः। पञ्चशील म-
ध्यय् छगु जक पालन यानावलय् थनया थन हे
फल बिल, जीवन याउँसे च्वन। व अनं तुरुत्त हे
थहा शिक्षा क्यावयाह्य भिक्षुया थाय् वनाः जूगु
खँ कनाः पञ्चशील पालन यानाः सुखमय जीवन
हनाच्वन।

—८८—

Smooth as silk to Bangkok 4 times a week.

Take off for the hub of the Orient on one of our remarkable A300's every Monday Wednesday Thursday & Saturday.

TG 1423

Fly in wide-body comfort, enjoying a standard of service that is the envy of all other airlines.

Telephone: 223565, 224917, 224387

महादरिद्रम्ह मनू

। इति युग्मि
तः नवपुष्ट तु रुद्धं विभास्ति विभृते तस्मा द्रव्यं गतं
॥ ३ ॥ अपेतः विभास्ति विभृते तस्मा द्रव्यं गतं

॥ सप्तमस्तु त्रिवच्च विभास्ति विभृते तस्मा द्रव्यं गतं
॥ अपेतः विभास्ति विभृते तस्मा द्रव्यं गतं ॥ ४ ॥

“संसारय् मनूत मनोनाच्चर्वतले नयेगु, पुनेगु, चवेतेगु
व वासः एव प्यता मदयेकं मगाः । गृहस्थी जूसां, त्यागी
(प्रवजित मिक्षु) जुयाच्चर्वसां ।” गृहस्थीपिति नयेत
अन्न माः । पुनेत वसः माः । चवेतेत छें माः । रोगी
जुइबलय् वासः यायेमाः । व यें है मिक्षुपिति न नयेत
थल पिण्डपात्र माः । पुनेत हैव्यु चीवर माः । चवेतेत
विहार माः । रोगी जुइबलय् वासः यायेमाः । एव प्यता
वस्तु पुरय् मजुल धोसा गृहस्थी जूसां, मिक्षु जुया
च्चर्वसां दुःख जुइगु जुयाच्चवन । उकि साधारण्यि मनू-
तयस् उद्यु व्यक्तियात दुःखोम्ह महादरिद्रम्ह मनू धाइगु
जुयाच्चवन । उदाहृणया निम्ति बुद्धकालीन घटना द्यगु
न्हाथने ॥

छकः भगवान् बुद्धं राजगृहय् च्चवंगु वेणुवनया कल-
न्दक निवापय् विजयानाच्चवन ।

अबलय् राजगृहया दक्षो मनूत मध्यय् महादरिद्रह्या
तस्सकं दुःखीह्यु व्यक्ति लहा दु । व व्यक्तिया राजगृह
नंगरय् हिच्छिक्ष फोनाः नं गुवलें हे ध्वाजायेक छकः हे
नये मखं । सुनानं वयात दया तयाः नयेगु अन्नादि कल-
मूल द्युं मध्यू । व पर्वं वनकि मनूतयसं लखं लुनाः धुलं
छ्वाकाहाइगु जुयाच्चवन । उकि वं धू वांछ्वद्विथाय् सा:
गालय् उखें थुखें छें कोय् गर्त्ती वनाः चिप-जा द्यगु:
छगः मुनाः नयाः थंगु जीवन हन्ताच्चवन ।

। लक्षणम् शुद्धम् सामे लक्षणम् लक्षणम् तु अन्नम् लक्षणम्
तु अन्नम् । इति युग्मि विभासि । मनोनाच्चर्वते तस्मा द्रव्यं गतं

कामात् लक्षणम् । लक्षणम् लक्षणम् लक्षणम् लक्षणम् लक्षणम्
लक्षणम् लक्षणम् लक्षणम् लक्षणम् लक्षणम् लक्षणम् लक्षणम्
वयागु म्होय् स्वःसा ज्ञाति ज्ञाति नलि नलिंगु शभ-
सानतय् व छ्वासय् वांछ्वव्यातःगु सीपिनिगु वसः पुना-
तेल ।

द्यनेगु व च्चवेतेगु द्युं ठंगान मदु । गुरुं लैय् गुरु-
शासय् न्हावल अन हे द्यनी ।

वैगु शरीरय् त वैंगु लवय् दुहाँ जुयाच्चवन । वैगु ह्य
ध्वनिनाः ला कुचा कुचा जुयाः कुतुव्याच्चवन । न्हि, हि
तिकि तिकि ननाच्चवन । गुगु थासय् व चान्हय् वाय्
च्चनी, उगु थासय् वयागु शरीरय् रोगं दाह जूगुलि ह्याय
ह्याय् लव्याच्चवनी । व हाँगु लवःगु न्यनां न्यने मकयाः
मनूतयः न्ह्यः हे वै मधुगु जुयाच्चवन । व सुयां हे मयःत्य
जुयाच्चवन ।

छकः राजगृहं नगरय् भगवान् बुद्धं धर्मोपदेश याना
विज्याइगु जुयाः आपाल मनूत मुनाच्चवन । “व दुःखीह्य
व्यक्ति तापाक्तिसे यक्तव मनूत मुनाच्चवंगु खनाः वं मती
तेल ।” अन न्यव नयोच्चवंगु उची, अन वन धाःसा प्वाः
जायेक नयेगु द्युं पवेतेगु दइ ।

वये मतीतया तुतामं चुयाः मफुं मफु अन थ्यंकः
वन । तर अन द्युं नयेगु लवेतेगु इनाच्चवंगु मधु, भगवान्
बुद्धं धर्मोपदेशना यानाविज्याइगु खनि । वं नं थौं जिनं
धर्मं उपदेश न्यने धकाः मती तयाः छके लिक्क कुने
फ्यनुनाः न्यनाच्चवन ।

“भगवान् बुद्धं आनुपूर्वीं कथा कनाविज्यात् ।”

उपदेश न्यैन्य हे दरिद्र मानवया चित्त यच्चुसे च्वनावल ।
वैगु नुगः क्यातुयावन । नीवरण रहित जुल । व हर्षं व
प्रसव गूगु प्रमुदित जूगु मिइका; भगवान् बुद्धं स्वयं
प्राप्त यानाविज्याः गु चतुरार्थं सत्यधर्मया खँ कनाविज्याः-
बलय् गथे यच्चुसे च्वंगु कापतय् रङ्गः छिइबलय् वांलाक
रङ्ग ज्वनी थें उहा दुःखी मानव फेतुनाः धर्म उपदेश
न्यनाच्चांच्वं हे नरकय् ला: वनिगु मल भ्या: भचा हे मदुगु
धर्मचक्षु प्राप्त जुल । ससारय् गुलि प्रकारया हेतुधर्म दुगु
खः व फुकं नाश जुयावतिगु फुनावनिगु खः धकाः सि-
इका काये फइगु ज्ञान नं दयावल ।

दरिद्र मानवं धर्मावबोध यानाकाये धुंकाः वं
मती तल । थन प्राप्त यानागु ज्ञान बुद्धया न्ह्यःने छकः
विन्तियानाः वस्पोलयात वन्दना यायेगु ।”

व उजागु परिषद्या भीरय् काचाकक दनावने
मफुहा जुयाच्वन । वयागु म्हं ला छविनाः कुचा कुचा
जुयाः कुतुं वयाच्वनिगु, न्हि, हि तिकि तिकि ननाच्वंहा
जुयाः अन वने मछिनाच्वन । भगवान् बुद्धं परिषद्पित
चिइका: वेणुवनया विहारय् लिहाँविज्यात ।

दरिद्र मानव तुतामं चुयाः गन भगवान् बुद्ध बि-
ज्य यानाच्वंगु दु उखे स्वयाः वनाच्वन । अबलय्हे देव-
राज इन्द्र बुद्धयाप्रति शद्वा दुगु परीक्षा यायेगु मतिइ
तया: आकासय् दनाः दुःखी मानवयात धाल-

“अय् दुःखीहा व्यक्ति ? अय् दरिद्रहा मानव ?
छ गनवनेत वयाच्वनागु ? बुद्धयाथाय् वने मते । लिहाँ
हुँ । बुद्धयाथाय् वने मते, वं छन्त छु विइ धकाः वहे
मिक्षा वनाः जीवन हनाच्वंहा । लिहाँ वनेगु खःसा छन्त
जि छं जोना वने फवव धनसम्पत्ति विइ । दुःखी मानव
लिसः विल-

हे मूर्ख ? छं जितः सु खनाच्वना, छ जितः साप हे
हेला यानाः अन्नाः यानाः धाल । छं स्वयेबलय् जि
दुःखीहा, महादरिद्रहा धकाः च्वन । आः जि गरिवहा,

दरिद्रहा मखुत । संसारय् सुखिर्पि मध्यय् जि सुखीहा,
धनीहा जुल ।

हानं इन्द्रं न्यन- हे दुःखी मानव छंके छु दु धकाः छं
जितः सुखीहा धकाः धयागु ?

दुःखी मानवं गाथा छपु बनाः लिसः विल-
सद्वाधनं सीलधनं हिरि ओतपियं धनं ।

सुत्तधनच्च चागो च, पञ्चा मे सत्तमंधमं ॥
यस्स एते धनं अतिथ इत्थिया पुरिस्सवा ।

अइलिद होति तं आहु अमोदं तस्स जीवितं ति ॥

थुगु गाथा न्यने वं हे इन्द्र अन्तर्धान जुयावन ।
दरिद्र मानवं बुद्धया न्ह्यःने वनाः आभार प्रकट यानाः
विन्ति यात-

धन्य ! धन्य ! भगवान् छपिसं जितः लैं दोना
च्वंहोसित लैं केना व्यूगु थें जुल । रुयु से च्वथाय् मत
च्याकाः खने मदुगु खने दयेका विल । थर्निरिसे जि
छःपिनि शरग वयाहा उपासक जुल धकाः स्वीकार
यानाविज्याहुँ ।

थुलि धयाः बुद्धयागु भाषणयात अभिनन्दन अनु-
मोदन यानाः बुद्धयात अभिवादन यानाः चाःहिलाः
लिहाँ वन ।

लिहाँ वनाच्वंबलय् लैय् छहा दोहैनं च्वयाः व
अनन्तुः सित । व खँ भिक्षुपिसं सिइका: बुद्धयाथाय्
वनाः विति यात- ‘मन्ते ? धर्मावबोध यानाः वंहा
दुःखी मानव लैय् दोहैनं च्वयाः प्राणान्त जुल । आः
वया छु गति जुल जुइ ?

‘दुःखी मानवं स्वंगु संयोजन चफुनाः श्रोतापन्न
जुहु धु कल । व गुवले नकंय् लाइ मखुत । आः व
सुगति वायर्तिश भुवतय् देवतापिलिसे च्वं वन । थुलि
धयाः भगवान् बुद्धं थुगु उद्गार (उदान) आज्ञा जुया
विज्यात-

चक्खुमा विसमानी व, विजजमाने परकमे ।

पण्डितो जीव लोकस्मि, पापानि परिवज्जय ति ॥
अर्थ- पराक्रम दुहा, मिखा दुहा व्यक्ति विवालु पाप कर्म
यात तोताच्छेयमाः । हानं ध्व लोकय् पण्डित ज्वीपिसं
पाप यात वांद्वायूमाः ।

कृशा—गौतमी

- रोमलाल मानन्धर

पटोचाराया दुःखया खं धर्येमाः गु हैं मखु साथ् व्
सुचितो समेतयात सम्भव्य बुद्ध्य यानाः भगवान् बुद्ध व
धर्म, संघया शरण्य वयं धु का: जेतवन विहीरया पिने
कालकुलत हीः सः वल, दनाः स्वर्वपिनिलिसे पटोचारा
भिक्षु आनन्द सुचितार्पिनं स्वः वन। तस्सकं कोलाहल
हृकिया सुभद्रे ?

सुभद्र- छह्या मिसां सीहा मचा जोनाः विहार्य
द्वाहृवेतेन। श्रमणियां असुचिया विचारं रोक्य यात,
मानय मजू, भगवान्या थाय सीहा मचाहयां छ्याइगु ?
भगवान्याके न्यनेगु विचारं ध्यानय विज्यानाच्च-
थाय आनन्द व्याय वनाः नेन-भन्ते मचासीहा जोनाः छह्या
मिसा द्वाहृवेत सनाच्चन्त।

भगवान्- छाय रोक्य योना ? छोया हति
आनन्द- सीम्ह मचासमेतं दुकाय ला ?

भगवान्- वे व्यु !

आनन्द- सुभद्रयात इसारा याना सःतल ।
सुभद्र- सीहा मचासमेत छोया हयेला ?

आनन्द- छवै हति ।

सुभद्र- तथागतया आदेश दुला ?

आनन्द- मेपिसं यजाः गु वचन सुनां वीकहि ।

कृशा फ्य समान व्याय वल ।

आनन्द- गजाहा मिसा ध्वं सीम्ह मचा छाय जोना

। श्वर्वं ली शून्यम् गुर्वित लगाय श्वी दी-गुरु
नां वित विष्णुम् वित लाहू लाहूम् वित लाहू । श्वर्वं
वै गुरुहै ।

कृशा- जि गरीव जिकाय योत वासः याये मफया:
जिगु मिखाया रेत्तन वासः बिना थुगु दसाय लानाच्चने
माल सुनां श्वाकावी जि दुःखीया उपर्य दया ति ।

आनन्द- स्वैत वासः बीगु कृशा ?

कृशा- जि काय यात, जि प्राणसमन्मह यात ।
भन्ते, वासः वियाविज्याहै ।

आनन्द- ध्व शरीरय प्राण मन्त कृशा, प्राण मदुगु
शरीर चा हे खः ध्वला चा छंकाय मखुत ।

कृशा- ध्व चा हे जिम्ह मचा मखुला ?

आनन्द- ध्वहेला धैच्चना चा ज्वी धुंकुगु शरीरय
उइंथे छाय मोह जुयाच्चना ? चाय हे मिलय याना छो ।

कृशा- भन्ते, जि विन्ति यानाच्चना, मांया दृष्टि
छकः ध्व शरीरय स्वयाविज्याहै अले चा धैविज्याहै ।

आनन्द- ध्व दुनियाय सत्ययात सत्य मखुसे मगाः,
ध्व चा ज्वी धुंकुगु छं धय पुनाच्चनां छन्त काय मचा
ज्वी फडमखु ।

कृशा- मदैगु खः सा जि थन छाय वये जितः भग-
वान्याथाय यं का व्यु, जिगु दुःख वसपोलं सीका
विज्याइ जि पुत्रयात वासः बी, मचा अमृत संजीवनी
त्वनाः दनावै ।

आनन्द- भगवान् थुखे विज्यानाच्चंगु दु कृशा,

कृशा भगवान्, जि काय् यात वासः विद्याविज्ञाहुँ ।
भगवान्- अवश्य वी शान्त जु ।

कृशा- जि गथे शान्त ज्वीगु भगवान्, जि काय्
हाय ! सासः न मल्हात वासः छता मइयाः थथे जुल
जिहू रत्न सनं मसन ।

भगवान्- कृशा, छं धाःथें ध्व मचा म्वाके मालला ?

कृशा- भगवान्, छल्पोलं छाय् थथे न्यनावि-
ज्याना ? सु मिसाया मर्यै थः काय् न्हिलीगु म्हिरीगु ।

भगवान्- ध्व खँ ठीक खः परंतु गुथाय् तक म्वाना
च्वनी उथाय् तक मोहज्वी सित धाय् व धय् पुना
व्वाय् ज्वी मखु ।

कृशा- जिगु नुगलं फुगु मखुत न्हिलाः म्हिताच्वंगु
स्वे मखनाः ।

भगवान्- अलौकिकगु खँल्हात छं ।

कृशा- ध्व खँ त्वाना विज्ञाय् मते छल्पोल तथागत-
या प्रशंसा न्प्रनाः जि थन वया । हे भगवान्, छल्पोलं
जितः निराश छाय् यानाविज्याना ।

भगवान्- निराश याये धकाः गब्ले धया ?

कृशा- अथेसा हे दयानिधान, जिगु उपरय् करुणा
तयाः ध्व बालकया कथी निकुति अमृत त्वंकाविज्ञाहुँ
जि पुत्र म्वानाः दना वै ।

भगवान्- अथे हे खः कृशा गौतमी अथे हे खः ।

कृशा- कृशा गौतमी छल्गोलया चरण्य् भोसुना
च्वना, याकनं यानाविज्ञाहुँ भतिचा हे सहयाना
च्वने फुगु मखुत ।

भगवान्- दुतियाएँ आदिनिसे थौंतक मजूगु खँ छंत
माल कृशा !

कृशा- न्हागु जूसां याकनं यानाविज्ञाहुँ कृपानि-

धान जिगु धिरज छुत्रय् जुयाः वनाच्वन साक्षात् भग-
वान्या शरण्य् वया नं थथे विस्तार ।

भगवान्- छुं विस्तार मदु क्षण भरय् जी थथे खः
कि ध्व मृत्युलोकय् गब्ले सुं मदुसा ।

कृशा- धन्य ! धन्य ! धन्य ! याकनं यानाविज्ञाहुँ
प्रभो ।

भगवान्- आः छं छगु ज्या या कृशा ।

कृशा- भगवान्, आज्ञा जुयाविज्ञाहुँ जि काय् या
निर्मित छु मयाये फु आज्ञाजुयाविज्ञाहुँ प्रभो !

भगवान्- अपायसतं तःधंगु मखु छ वनाः सुं
गृहस्थीया छं ईका छम्हू कया हे मफुला ?

कृशा- ध्व गपाय् धंगु खँ धकाः जि थथे कया हय् ।

भगवान्- परंतु छु धाःसा न्यै, स्व, ईका थजागु
छे कयाहति गन गब्ले सुं मसीगु ज्वीमाः ।

कृशा- थथे कयाहय् निधीया इलय् ।

आनन्द- भगवान् ! ध्व सीम्ह म्वानावैला ?

भगवान्- कृशां ईका हैला ?

आनन्द- यदि हःसा ।

भगवान्- म्वानावै ।

आनन्द- अलौकिक खँ ज्वी लोकय् विश्वास खल-
बल ज्वी ।

भगवान्- भचालनाः स्व तथागतया प्रयास विश्वास
यात खलबल यायत मखु स्थिर यायेत खः ।

आनन्द- अथे छाय् ?

भगवान्- तथागत जादुर्थे याइ आनन्द ।

आनन्द- ध्वला जादुया सिनं विस्मय ज्वी ।

भगवान्- विस्मयया थुकी खँहे मदु आनन्द, शुद्ध
सत्य जोनाः कृशा आः थथे वै ।

आनन्दभूमि

आनन्द- सारा जेतवनय् फैलय् ज्वीधुंकल कि कृशा- छम्हू ईका हे कथाहये मफु ।
 या सीम्ह काय्यात जीवन दान वियाविज्याइ धकाः । कृशा- ईकाला आपालं दु, अथेसां सुंमसीगु छेँ
 भगवान्- उलिमच्छ ज्वी धुंकल ला? छबा हे मदु ।
 आनन्द- खः भगवान्, स्वैविज्याहै, प्यखेरं मनूत
 सारा वैचवन । भगवान्- सुं मसीगु छेँ छबा हे मदुला ले ?
 भगवान्- आनन्द, ठीक धाल थजागु चिकिचाधंगु
 खँय् शुलिमच्छि लस्कर आतुर यानाजुल । कृशा- सीगु धैगु सकलया छेँय् दु भगवान् गनं काय्
 आनन्द- थव चिकिधंगु खँ मखु प्रभो असम्भवयात
 सम्भव खँकेगु, मेगु आश्चर्य खँ छुदै ? गनं भा.त, गनं कलाः गनं म्हाय्, गनं बौ, गनं मां,
 भगवान्- गम्भीर खः ॥ सिनावनाच्चवन ।
 आनन्द- परन्तु गनं थजागु दैमखु । भगवान्- अथेला ?
 भगवान्- सकले निराश ज्वी, कृशाया मचा म्वाइ
 मखु । कृशा- अथे वरावर सिनावनाच्चवन उकि वचय् ज्वी
 आनन्द- अथे जुल धाय्व लोक अपवाद ज्वी । पि सुंहे मदु ।
 भगवान्- ग्यायेमागु छुं मदु, आनन्द कृशा गौतमी-
 या सफल असफलय् फुक खँ निर्भर खः ताउविकल स्व
 आः वैचवनला मवःनिला । भगवान्- छुं खुब श्वीकल ।
 आनन्द- आःतक मवःनि । कृशा- भगवान् छल्पोलया करुणा जितः सहज है
 भगवान्- गडले वै विचरा मोहं अन्धा मिसा । भिक्षु
 भिक्षुगी, गृइसी मिसा मिजंत जेतवन विहारय् जाया:
 भीड ज्वी धुंकल । ज्ञानया ज्योति दत, अमरत्वतक थयनीगु भिगु दृष्टि
 आनन्द- सकले फेतु । भगवान्या मनय् सकले
 सिमाकवय् सिच्चुक फेतुसा ज्यू धैगु दु । कृशा वैचवन । थुगु बखतय् बालाक खन ।
 कृशा गौतमी वैचंगु खः भगवान् । भगवान्- थव मचाया निमित्य् छं शोक भंत आः ?
 भगवान्- वय्केव्यु । कृशा- शरीर मृत्युया आहार खः उकिया कारण
 ज्वी मखुत आ. जि धर्मया आचरण यानाः अमृत लाभ
 याये । भगवान्- खः अमरत्व ज्वीगु आर्यअष्टाङ्गिकमार्ग
 या अधिकारिनी जु कृशा ।
 आनन्द- भगवान् थन विज्यानाच्चवन न्हाःने हुँ । कृशा- भगवान् जितः प्रवृज्या वियाविज्याहै जि
 भगवान्- कृशा गौतमी, थन वा छं ईका हयेधुनला ? थनिनिसे बुद्ध, धर्म व संघया शरणय् वने ।
 कृशा- गनं हये भगवान् ? भगवान्- कृशे, कल्याणी, छं अवश्य भिक्षुणी दीक्षा
 भगवान्- मधु भगवान्, मधु हयेमफु थुखेनिसे उखे
 च्चतय् थेक हितुहिला, गुगु हे अजागु छे ईका प्राप्त
 मजू । कृशा- भगवान्या जय, धर्मया व संघया जय ।
 आनन्द- भगवान् छःपिगु थव चरण । भगवान्- छ्याय् आनन्द छु खँ ।
 आनन्द- गजागु खँल्हागु: थपाय् धंगु देसय्
 जितः श्रद्धा तयाः क्षमा यानाविज्याहै । भगवान्- साधु । साधु ॥ साधु ॥
 आनन्दभूमि

Nepal- The Birth place of Gautam Buddha predecessor Buddha

- DR. SUSHILA PRADHAN

Nepal is a small country hidden on the laps of the mighty Himalayas. It is proud of the Buddha as his birth place Lumbini lies within the present Nepalese territory. The sacred spot is situated a few miles south of the (Himalaya) mountain range in the plains of the Terai. There is a pillar of polished stone set up by Asoka bearing on inscription which categorically says that the Buddha was born there in view of this inscription. There can be no doubt Lumbini being the Birth place of the Buddha.

However Lumbini seems to have got more prominense after the visit of Asoka. During the 3rd century B.C. the inscription of Indian emperor Asoka, one at Lumbini, and the other at Niglihawa, the two oldest inscriptions discovered in Nepal.

Point out respectively to the places of birth of Sakyamuni Gautam Buddha and Kanakamuni Buddha, one of the predecessors of Gautam Buddha. Another inscription of Asoka mentioned at Gotihawa point out the native town of Kakuchhanda Buddha, another predecessor of Gautam Buddha. This native place of Kakuchhanda was called Khemavati. That the native places of Kanaka Buddha and Kakuchhanda Buddha were respectively shovabati Nagar and Khemavati Nagar is also mentioned in ancient pali literature.

According to popular belief the famous stupa of Swayambhu in Kathmandu is the stupa in which the sacred relics of Buddha Vipaswi, the first historical Buddha is enshrined. in other words, it is sort of Vipaswi

to n's. Traditionally the relics of the second historical Buddha, the Buddha Sikhi is enshrined in a chaitya. Pharping close to the temple of Sikhi Narayan later on built by the Vaishnavites. According to Hieun-T Sang, the relics of Kashyap Buddha was enshrined in a tower to the north of Kapilavastu city in Nepal and it was recovered by Asoka. Naturally in Nepal as attested by the native place of Sakyamuni Buddha and of many of his predecessor Buddhas, Buddhism must have taken roots right from the very beginning.

The visit by the great ancient Indian Emperor Asoka to Lumbini the birth place of Gautam Buddha and to Niglihawa, the birth place of Kanak Buddha are proved by authentic Buddhist texts and the still existing Asoka pillars testify to the fact. Asoka is also known to have enlarged the stupa of Kanakmuni Buddha.

It would be appropriate here to discover something about Asoka's Lumbini pillar inscription. The Lumbini pillar which lies close to the village of Paudari in Bhairahawa in

Lumbini zone of Nepal was discovered by Khadga samsher in 1896 December 1. The pillar inscription undoubtedly records the visit of Asoka and setting up of a stone pillar to tell the posterity the spot where the Buddha was born however some words of the inscription one controversial. The words 'Lumbini game ubalike ka te Atha Bhaagiyecha' has been interpreted by oxford editors as the made Lumbini village free of taxes and paying an eight share of the produce. But Kaiser Bahadur is of opinion that the words "Ubalike kate is suggested of the prohibition of animal sacrifice." The interpretation according to Nepalese scholar, Kaiser K. C. is the result of confusion by oxford editors of the prakrit term 'ubalike kate' with Sanskrit udvalike kta 'which means declared from Tax' the correct meaning of the this term would be 'the village free from animal sacrifices'. Although Kaiser Bahadur K. C.'s interpretation is yet controversial. It must be admitted that the oxford interpretation is really misleading

and far from convincing.

Nepal occupies a significant place in the history of Buddha. Really in the history of Buddhism, we find a unique position of Nepal. According to Buddhist tradition, the Buddha first preached his message to five Brahmins from Kapilavastu. He converted them to his faith. The first Sangha (Buddhist monk brotherhood) consisted of the Buddha himself and these five converts, all six were natives of Kapilavastu in the present Nepal. Thus-

although the first Buddhist Sangha was formed in India, it was composed of wholly inhabitants from Kapilavastu. According to Buddhist annals also tells us that Mahaprajapati Gautami wished to join for order as a nun, but the Buddha was reluctant to admit lady members into

the Sangha. Later on at the request of Anand the Buddha consented to admit women into the Sangha.

Thus the first women into the sangha. Thus the first women members of Buddhist sangha was a Nepalese women. It is said that 500 Sakya women were also admitted collectively to the sangha.

The great event of epochal significant in the history of Buddhism was brought by Sakya women.

Asoka in the 20th year of the reign went on a pilgrimage and erected the Asoka pillar with the inscription that 'here the great one was born' the people gave them material nourishment. But he gave them spiritual nourishment some people call Him 'Divine Beggar' true, He is the noblest Beggar to the world has ever seen.

भिक्षु हुन चाहनेहरूका लागी सूचना

नेपालमा प्रवर्जित (भिक्षु) भै बुद्धधर्म अध्ययन गर्न चाहने विद्यार्थीहरूले आफ्नो पुरा नाम ठेगाना, उमेर, फोटो सहित आफ्नो छोटो परिचय निम्न ठेगानामा पठाउनु होला ।

C/o आनन्दभूमि कार्यालय, स्वयम्भू

पोष्ट वक्स नं. ३००७ काठमाडौं,

फोन. २२४४२०

व्यवस्थापकं,

संघराम भिक्षु तालिम केन्द्र

सम्पादकीय

बुद्धजयन्ती सम्पन्न

सधैँ कै यस वर्ष पनि बैशाख ३० गतेका दिन विभिन्न कार्यक्रम सहित अधिराज्यका विभिन्न जिल्लाहरूमा बुद्ध जीवनी र बौद्ध दर्शनमा आधारित विषयमा प्रवचनादि छलफल तथा मन्तव्यहरू पोखी रथयात्रा समेत गरेर बुद्ध जयन्ती मनाएको समाचार ठाउँ ठाउँबाट प्राप्त भएको छ ।

त्रिकालसत्य व्यावहारिक उपदेश दिई मानव कल्याणका लागि आफूलाई अपेर गएका महामानव भगवान् बुद्धलाई सम्मान गरिएको आजको भयावह र सन्तस्त्र अवस्थामा समसामयिक छ । तर एउटा कुरा भगवान् बुद्धको मनसा, वाचा, कर्मणा गर्नुपनै कुराहरूलाई बुद्धजयन्तीको को साथसाथमा पालन पनि गरेर जाने अभ्यास गरेमा वास्तविक बुद्धजयन्ती मनाएको ठहरिने कुरा कोट्याइरहनु पर्ने कुरै होइन । आज काम

कुरो एकातिर कुम्लो बोकी ठिमीतिर भने कै अवसरमा व्यक्त गरिएका कुराहरूलाई कामले उतारेको कमै मात्र पाइएको छ । जसरी समारोह मानेका कुराहरू पत्रिकाहरूमा प्रकाशित हुने गर्दछ त्यसरी नै पञ्चशीलको सहीरूपमा पालन भएको र त्यहाँका मानिसहरूले व्यवहारमा उत्रेको समाचार प्रकाशित भएको पनि देख्न पाइएमा मानव समाजको लागि सन्तोषको कुरा हुनेछ । बौद्धधर्म मात्र भिक्षुवर्गको होइन, उपासक उपासिका र शान्तिप्रिय सबै मानवको हो । अतः कर्तव्य पालन सबैको धर्म हो ।

आनन्दभूमिले समारोह मनाइएको समाचारको साथै ठाउँ ठाउँमा पञ्चशील पालन भएको तथ्य पनि छाप्न पाइएला कि भन्ने आशा लिएको छ ।

सूचना

आनन्दभूमि पत्रिकाका धेरेजमो बार्षिक ग्रंथहरूको वर्ष १५ अंक १ देखि नवोकरण गनु' बाँकी रहेकोले आपना मजीकका आ. भू. प्रतिनिधिसंग संपर्क राख्नी नवीकरण गनु' हुन बिनम्ब अनुरोध गर्दछु ।

ढयबस्थापक

आनन्दभूमि

सौभद्र चालित्वाणि

सार्वजनिक बौद्धसभा

२५३१ ओं बुद्धजयन्ती समारोह समितिको आयोजनामा भगवान् बुद्धको जयन्ती सार्वजनिक बौद्ध सभा गरी स्थानीय आनन्दकुटीमा प्रधानमन्त्री मरीचमान सिंह श्रेष्ठको प्रमुख अतिथित्वमा भव्यरूपमा सम्पन्न भयो । संघमहानायक भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविरको सन्मुख शीलप्रार्थना बाट शुरुभएको उक्त समारोहमा छैठौं काठमाडौं जिल्लाव्यापी अन्तर्राष्ट्रियमिक बौद्ध हाजिरीजवाफ प्रतियोगितामा पहिला, दोश्रा र तेश्रा एवं सान्त्वना पुरस्कार विजेता विद्यालयहरू क्रमशः कन्या मा. वि., यटखा; दरखार हाई स्कूल, रानीपोखरी; नव आदर्श मा. वि. बसन्तपुर; र महेन्द्रभवन मा. वि. ज्ञानेश्वरलाई प्रधानमन्त्रीबाट शीर्षक एवं पुरस्कार तथा प्रमाणपत्रहरू र व्यवस्थापन सहयोगी यटखावहाल परिवारलाई प्रमाणपत्र प्रधानमन्त्रीबाट प्रदान गरियो । प्रमुख अतिथिको आसनबाट प्रधानमन्त्रीले भन्नुभयो— बुद्धले प्रतिपादन गरेका शान्ति, अहिंसा र भ्रातृत्वका आदर्शहरू आज पनि विश्वगान्ति र मानवसमाजको हितको लागि बहुमूल्य पथप्रदर्शक सिद्धान्तको रूपमा रहेको छ । प्रेम, शान्ति र अहिंसाका शाश्वत प्रेरणामूर्ति तथा चेतना जागृतिका प्रणेता भगवान् बुद्धबाट प्रतिपादित दिव्योपदेशले सम्पूर्ण मानवसमाजलाई मानवीय

कर्तव्य र दायित्वबोधतर्फ सहज र सरलरूपमा प्रतिपल कर्तव्यरत रहन पथप्रदर्शकको काम गरेको छ । हामी सबैले भगवान् बुद्धका उपदेशहरू को अनुशीलन गरी त्यसमा निहित मङ्गलकारी सन्देशलाई सहीरूपमा व्यावहारिक जीवनमा उत्तर्नुपरेको छ र बौद्धधर्मले सम्पूर्ण मानवलाई यही मानवीय मूल्य र आदर्शबाट आभूषित हुन प्रेरित गरेको छ । धार्मिक सहिष्णुताबाट सिचित नेपाली समाजले राष्ट्रिय जनजीवनका प्रायः जसो सबै कुराहरूमा धर्मबाट प्रेरणा तथा निर्देशन प्राप्त गर्दै आएको छ ।

सो अवसरमा नेपालका लागि भारतका राजदूत अरविन्द रामचन्द्रदेवले भगवान् बुद्धको ज्ञान र उपदेश अनुरूप व्यवहार गर्नुपर्ने कुरावताउनुभयो । सभापतिको आसनबाट भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरले बुद्धबाट प्रतिपादित सन्देश पालन गरेमा सबैलाई शान्ति र मुक्ति मिल्छ भन्नुभयो । समारोह समितिका उपाध्यक्ष लोकदर्शन बज्राचार्यले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुहुँदै भगवान् बुद्धका व्यावहारिक उपदेशले अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा शान्तिको लागि ठूलो सघाउ पुग्ने कुरावताउनुभयो । समारोह शुरु हुनुभन्दा अगाडि आनन्दकुटी विहारगुणी तथा आनन्दकुटी दायकसभाको सक्रियतामा ३६ जना महानुभाव हरूले रक्तदान गर्नुहुनेहरूमा

इथामैकृण मानन्धर, पद्मरत्न तुलाधर, पुष्प शाक्य, पञ्चाकाजि शाक्य, राजेन्द्र श्रेष्ठ, अमर शाक्य, नरेन्द्र श्रेष्ठ, अञ्जुर महर्जन, सरेजु ता-माकार, गुह्यरत्न शाक्य, ताराशोभा तुलाधर मीनरत्न वज्राचार्य, दिव्यरत्न स्थापित, सिद्ध मानन्धर, सुरेश सिन्धुरी, प्रद्युम्न गोखली, ज्ञानीवाबु महर्जन, सुनीता तुलाधर, श्रीमती रूपशोभा स्थापित, निर्मलरत्न तुलाधर, श्रवण ताम्राकार, अनन्तरत्न स्थापित, कमल तुलाधर, रोमिता तुलाधर, मन्दिरा नकर्मी, स्वयम्भूलाल मानन्धर, हेराशोभा तुलाधर, इन्द्रनारायण मा-नन्धर, उत्तम महर्जन, मनोज तुलाधर, रोशन श्रेष्ठ, तीर्थबहादुर मानन्धर, वाबुराजा वज्राचार्य पुण्यरत्न वज्राचार्य, चन्द्रमान शाक्य, सुरेश महर्जन, साँहिला महर्जन, रत्नकाजि ताम्राकार र राजु महर्जन हुनुहुन्थ्यो ।

सो दिन आनन्दकुटी विद्यापीठद्वारा बिहान प्रभातफेरीको आयोजना गरी सिद्धार्थ गौतमको चित्रलाई रथमा राखी विभिन्न माध्यमिक विद्यालयका विद्यार्थीहरू समेत सम्मिलित श्रीघः विहारवाट शुरु भएको प्रभातफेरीले शहर परिक्रमा गरेको थियो । यसै उपलक्ष्यमा स्वयम्भू बौद्ध विहारमा बुद्धपूजा, समारोहस्थल आनन्द-कुटी विहारमा भगवान् बुद्धको अस्थिधातु प्रदर्शन एवं शील प्रार्थनादि कार्यक्रम भएको थियो ।

प्रबचन कार्यक्रम

२०४४ जेठ ६, काठमाडौं-

२५३१ औं बुद्धजयमौतीको उपलक्ष्यमा यहाँ को पदमकन्या क्याम्पसमा अतिरिक्त कृयाकलाप शाखा तथा विद्यार्थी यूनियनको संयुक्त आयोजना-

मा नेपाल अर्बुद रोग निवारण संस्थाका केन्द्रीय सदस्य तथा क्यान्सर अस्पताल पूर्वाधार निर्माण तथा अर्थसङ्कलन समितिका संयोजक कर्ण शाक्य को संयोजकत्वमा नेपालमा क्यान्सर, चेतनील पक्ष विषयमा प्रवचन कार्यक्रमको आयोजना गरिएको थियो । सो अवसरमा आयोजित क्याम्पस स्तरे य शास्त्रोय नृत्य प्रतियोगितामा अनीता तुलाधर, शर्मिला शाही र रजिया चित्रकारले क्रमशः प्रथम, द्वितीय र तृतीय पुरस्कार तथा शान्ति श्रेष्ठ, वरुणा चित्रकार, विविता शाक्य र अनुपमा भट्टराईले सान्तवना पुरस्कार प्राप्त गरेका थिए । क्याम्पस प्रमुख श्रीमती वासन्ती वज्राचार्यको सभापतित्वमा आयोजित सो समारोहमा अतिरिक्त कृयाकलाप शाखा प्रमुख श्री-मती वेटी वज्राचार्य, उपप्राध्यापक पुण्यरत्न वज्राचार्य र विद्यार्थी यूनियनका सभापति सुश्री महालक्ष्मी अर्यालले बुद्धका विविध व्यावहारिक पक्षमा प्रकाश पार्नु भएको थियो ।

भिक्षु मैत्री मार्फत चन्दा

२०४४ जेठ ६, काठमाडौं-

नेपाल क्यान्सर अस्पताल परियोजनाको सहयोगार्थ आयोजित आशाको लागि पदयात्रामा सम्मिलित हुनुभएका भिक्षु मैत्री मार्फत प्रायोजक चन्दा रु. ८६०२।- प्राप्त भएको छ । चन्दा-दाताहरूमा सुपर भ्वाइस रेडियो न्यूरोडका अष्टरत्न शाक्यवाट ३०००।-, तारादेवी शाक्य ओकुवहाल ललितपुर र पद्मरत्न शाक्य, बोद्धवाट जनही २०००।-, प्रेमवहादुर शाक्य ओकुवहाल ललितपुरवाट ५०।।- भिक्षु धम्मजोति बुद्धगयावाट ३००।- सी. बी. घोटानी, ताहा-

चलबाट २०१—, धर्मरत्न शाक्य, त्रिशूली र
उत्तम मानन्धर बनेपावाट जनही २००— तथा
दयावती कर्मचार्य, राजतीर्थ र पुष्पमाया
शाक्य त्रिशूलीबाट जनही १००— हुनुहुन्छ ।

धर्मोदय सभाको पुनर्गठन

२०४४ वैशाख २०, काठमाडौं—

धर्मोदय सभाको पुनर्गठन भई कार्यसमिति
लगायत विभिन्न ११ समितिहरू गठन गरिएका
छन् । सल्लाहकार समितिमा आचार्य भिक्षु
अमृतानन्द महास्थविर, भिक्षु महानाम, सत्वता-
रा बज्जाचार्य र मुस्ताङ्ग राजा जिमी परवल
विष्ट क्रमशः अध्यक्ष, सदस्य-सचिव र उपाध्यक्ष
द्वय रहनुभएको छ । अन्य ४० सदस्य मध्ये
रापसहरु प्रेम बहादुर शाक्य, पद्मरत्न तुलाधर,
खड्गजीत बराल, ३५कार प्रसाद गौचन, बुद्धि-
मान तामाङ्ग, भीमप्रसाद गौचन, सत्यमान लामा
र आड छिरिङ लामाका साथै दयात्रीर सिह
कंसाकार, तेजेन्द्र गुरुङ, सूर्यबहादुर शाक्य,
इच्छाहर्ष बज्जाचार्य, प्रयागराजसि सुवाल र
डा. चन्द्रप्रसाद गोखाली हुनुहुन्छ ।

कार्यसमितिमा गुरु छेचुकुस्यो लामा, अध्य-
क्ष, मणीहर्ष ज्योति कंसाकार, लोकदर्शन बज्जा-
चार्य, डा. हर्क गुरुङ उपाध्यक्ष, तथा महासचिव,
सचिव, सहसचिव र कोषाध्यक्षमा क्रमशः प्रा.
आशाराम शाक्य, रत्नबहादुर बज्जाचार्य, स्व-
स्त्रिरत्न शाक्य र भक्तिदास श्रेष्ठ हुनुहुन्छ ।
सदस्यहरूमा भिक्षु सुमञ्जल, कनकमान शाक्य,
छिरिङ तेन्जिङ लामा, सर्वज्ञरत्न तुलाधर, सानु-
राजा शाक्य, वरदेश मानन्धर, कृष्णलाल थ-
काली र मुश्री नानीमैया मानन्धर हुनुहुन्छ ।

धर्मदूत (गोष्ठी तथा प्रवचन) समिति
का अध्यक्ष तथा सदस्य-सचिवमा भिक्षु सुदर्शन
र सुवर्ण शाक्य रहनुभएको छ ।

यस्तै प्रचार प्रसार, धार्मिक समन्वय तथा
सम्पर्क, महिला र युवा समितिहरूमा क्रमशः
केदार शाक्य, जोनवेन उक्याव, श्रीमती विमला
बज्जाचार्य र हेमवहादुर शाक्य रहनुभएको छ ।
यसैगरी योजना तथा निर्माण समिति र अनु-
सन्धान तथा अध्ययन संस्थान समितिका अध्य-
क्षमा क्रमशः कुलधर्मरत्न तुलाधर र डा. वज्र-
राज शाक्य तथा सदस्य-सचिवमा मेवाकाजि
कंसाकार तथा लोकबहादुर शाक्य रहनुभएको
छ । आर्थिक, बौद्धकला तथा सांस्कृतिक संरक्षण
र संगठन समितिका अध्यक्षमा क्रमशः प्रेमकृष्ण
श्रेष्ठ, सत्यमोहन जोशी र गणेशबज्र लामा तथा
सदस्य-सचिवमा भरतलाल श्रेष्ठ, विद्यामान
शाक्य रहनुभएको ।

आनन्दभूमिको आजीवन ग्राहक ३६०

२०४४ जेठ २०, काठमाडौं—

पन्ध्रवर्ष अघिदेखि निरन्तर रूपमा प्रकाशित
हुँदै आएको बौद्ध मासिक पत्रिका आनन्दभूमिमा
६ जना सदस्य थप भई अहिल्ये ३६० जना
ग्राहक भएको छ । हालै आजीवन ग्राहक हुने-
हरूमा काठमाडौंका ईश्वरभक्त श्रेष्ठ ठैंहिटी,
जाडबु शेर्पा पोष्ट धक्स १७८५, बुटवलका
रुपदेही उद्योग संघ, विमलबहादुर शाक्य पु-
त्तोक, रामराज शाक्य, रामपथ, रामेश्वरप्रसाद
श्रेष्ठ, नीमचोक, निर्मलप्रसाद लाकौल, उपप्रधान
पञ्च, बुटवल नगरपञ्चायत र पोखराका सुन्दर गुरुङ,
सभागृह चोक, भगवानदास मानन्धर, हेटौंडा

हुनुहुन्छ ।

बुद्धधर्मका विविध पक्षजारे प्रबचन

२०४४ बैशाख २६, काठमाडौं-

स्थानीय बुद्ध विहारमा २५३१ ओं बुद्ध-जयन्तीको उपलक्ष्यमा युवा बौद्ध समूहको आयो-जनामा बुद्धधर्मका विविध पक्षमा एक प्रबचन कार्यक्रमको आयोजना गरियो । सो अवसरमा प्रा. माणिकलाल श्रेष्ठले भन्नुभयो— बुद्धकालीन इतिहास अनुसार बुद्धको प्रथम सन्देश सुन्ने पञ्च भद्रवर्गीय नेपाली नै थिए, नेपालको इति-हासमा बुद्धधर्मलाई अलग राखेमा इतिहासै अधुरो हुनेछ र बौद्धवाङ्मयसँग सम्बन्धित नेपालका शिलालेखहरूमा चाबहिलमा प्राप्त शिलालेख नै सबैभन्दा पुरानो हो र यो मानदेवभन्दा पहिलेकै देखिन आउँछ । विहारहरूमा सबभन्दा पुरानो साँख्को गुँविहार देखिन आउँछ भने त्यहांका मानिसहरूलाई तत्कालतिर गुँवाहाजु भन्ने गरेको थियो र सोही वृक्तिहरू कालान्तरमा गुभाजु कहलिन गएको हो ।

अर्का वक्ता भिक्षु सुदर्शनले नेपाल सम्बत-को शुरु शुरुदेखि नै नेपालको मध्यकालीन बौद्ध इतिहासको थालनी हुने कुरा हालसम्म प्राप्त शिलालेख, ताडपत्र, ग्रन्थहरू, पौभाहरू र विदेशमा सुरक्षित वर्णन र नेपालको पश्चिम भेगका चल्ल र मल्ल राजाहरूको उदयको वर्णन अध्ययन गरेमा स्पष्ट हुने कुरा बताउनुभयो । यस्तै आर. वी. बन्द्योले भन्नुभयो— वैज्ञानिक विकास प्रक्रियामा भौतिक तथा जीव प्राणीको विश्लेषण गर्दै अति सूक्ष्ममात्रिसूक्ष्म रूपसम्म अध्ययन गरे जस्तै बुद्धद्वारा प्रतिपादित अभि-

धर्मको व्याख्या पनि सूक्ष्म रूपमा गरिराखेको छ । बुद्धधर्म मुख्यतया हेतुवाद, कर्मवाद र वि-भजवादमा आधारित रहेकोले नै बुद्धधर्मको व्यावहारिक पक्ष सबल रहेको हो र मानवीय मनमा उत्पन्न हुने अनेकाँ अवस्थाहरूलाई नै बुद्ध ले चित्त भनेका हुन् जुन २७ प्रकारका हुन्छन् र च्युतचित्तको अन्त्य हुनु नै निर्वाण हो । अर्का वक्ता सत्यमोहन जोशीले भन्नुभयो— प्रजापार-मिता नेपालको वातावरण अनुरूप रहिरहेको महायान बौद्धसम्प्रदायको दर्शन हो र यो दर्शन-को निचोड बुक्नेतिर भन्दा संस्कारतिर बढी आकर्षित रहेकोले यस दर्शनको मुल भूत विषय देखि हामी त्रिमुख हुँदै गइराखेका छौं । नेपालको बौद्ध इतिहासमा नागार्जुन नाड़ भएका तीन जना आचार्यहरू देखापरेका छन् र ती मध्ये इ. पू. पहिलो शताब्दीतिरका नागार्जुनले शून्य-वादको व्याख्या गर्दै प्रजापारमिता दर्शनको प्रादुर्भाव गरेका थिए । यसलाई पुनः स्थापना गर्नमा सर्वप्रथम पं. जोगमुनि वज्राचार्य, पं. रत्नवहादुर वज्राचार्यहरूको अथक प्रयासबाट आजसम्म यस दर्शनको अस्तित्व रहिआएको छ ।

सभापतिको आसनबाट भू. पू. मन्त्री भुवन-लाल प्रधानले बुद्धधर्म एक वैज्ञानिक धर्म भए-कोले यसले कुनै एक वर्ग, जाति र राष्ट्रको हितको कुरा गर्दैन अपितु यो सम्पूर्ण मानव जातिको हितको निम्नि प्रादुर्भाव भएको धर्म हो भन्नुभयो ।

बुद्धजयन्ती सम्पन्न भयो

२०४४ बैशाख ३०, ललितपुर—

यहाँको हःखाटोलमा स्थापित २५३१ बौ

बुद्धजयन्ती समारोह समितिले सरसफाई, रक्तदान, बुद्ध र बुद्धधर्म सम्बन्धी गीत प्रतियोगिता तथा बौद्धसभा आदि कार्यक्रम राखी साप्ताहिक बुद्धजयन्ती कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ । उक्त सप्ताहमा विविध कार्यक्रमको समुद्घाटन गर्नु-हुनेहरूमा बौद्धसभा, रक्तदान, बुद्धधर्म सम्बन्धी गीत प्रतियोगिता र सफाई कार्यक्रम क्रमशः प्रधानमन्त्री मरीचमान सिंह श्रेष्ठ, भूमिसुधार तथा परराष्ट्रमन्त्री शैलेन्द्रकुमार उपाध्याय, शिक्षा तथा संस्कृति राज्यमन्त्री केशरवहादुर विष्ट तथा पर्यटन श्रम तथा सामाजिक कल्याण राज्यमन्त्री रमेशनाथ पाण्डे हुनुहुन्छ । त्यस्तै बुवहालमा अध्ययन मण्डलको आयोजनामा नगर व्यापी पुस्तकालयको हाजिरी जवाफ प्रतियोगिता भएको थियो । १२ वटा पुस्तकालयले भाग लिएको उक्त प्रतियोगितामा प्रथम, द्वितीय, तृतीय क्रमशः नवीन पुस्तकालय पद्मावती र मचाकुथि रहेको छ ।

बुद्धजयन्ती कार्यक्रम सम्पन्न

२०४४ वैशाख ३०, भक्तपुर-

२५३१ औं बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा यहाँ-को मुनिविहार इनाचोमा भएको विविध कार्यक्रममा पासा पुस्तकालय तथा वडावासीहरू-द्वारा सफाई आन्दोलन गरियो । सो दिन भव्य रूपमा सजाइएको रथमा बुद्धको मूर्ति राखी बाजा गाजा सहित रथलाई नगर परिक्रमा गराइयो । रथयात्रा पछि भएको सार्वजनिक सभामा समारोहको लागि भएको आय व्ययको विवरण प्रस्तुत हुनुका साथै ज्ञानमाला भजन प्रस्तुत भई २७ जनाद्वारा रक्तदान पनि गरियो । रक्तदान

गनुहुनेहरूमा रामकृष्ण वैद्य, अमोघरेत्न शाक्य, इन्द्रराज शाक्य, सुगतरत्न वज्राचार्य, सुवर्णराज शाक्य, गणेशमान गोसिली, सुश्री नानीमैया शाक्य, सुरेन्द्रराज शाक्य, स्वयम्भूरेत्न शाक्य, संघरेत्न शाक्य, इन्द्रवहादुर शाक्य, सूर्यरामधोंजु तीर्थवज्र शाक्य, जगत्वहादुर मानन्धर, दिल-मोहन मास्के, रत्नसुन्दर शाक्य, राजासुन्दर शाक्य, शिवप्रसाद खागी, मणिराज शाक्य, राजु फैजू, सानु फैजू, रत्नलाल मानन्धर, एस. पी. धौभडेल, प्रेमलाल जोशी, ज्ञानरत्न शाक्य, कलेशराज शाक्य र चैत्यराज शाक्य हुनुहुन्छ ।

रथयात्रा

२०४४ वैशाख ३०, काश्रे-

यहाँको धुलिखेलस्थित पूर्वारम्भ विहारमा २५३१ औं बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा समारोह समितिको गठन भई बुद्धको मूर्ति रथमा राखी भव्य रथयात्रा गरियो । रथयात्रा पछिको समारोह पञ्चशील प्रदानबाट शुरु भई विभिन्न वक्तव्य बुद्धधर्मको मानव समाजमा देनबारे आफ आफ्नो मन्त्रव्य व्यक्त गरिएको थियो । सो अवसरमा माध्यमिक स्तरका छात्रछात्राहरूका बीच भाइको 'विश्वशान्ति र बुद्ध' विषयक प्रवचनमा प्रथम, द्वितीय र तृतीय 'हुने विद्यार्थीहरूलाई भिक्षु गुणघोषबाट पुरस्कार वितरण भयो ।

जन्मोत्सव समारोह

२०४४ वैशाख १८, त्रिशूली-

अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका धर्मानुशासक संघमहानायक भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविर को द८ औं शुभजन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा यहाँको सुगतपुर विहारमा वहाँको दीर्घायु र सुस्वास्थ

को कामना गरी भव्यरूपमा बुद्धपूजा गरियो ।
भिक्षु मेधंकरवाट पञ्चशील प्रदान र धर्मदेशना
भएको त्यस अवसरमा उक्त विहारका दायक
परिषद्का सदस्य-सचिव बौद्धिरत्न शाक्यबाट
भिक्षु प्रज्ञानन्दको जीवनीमाथि प्रकाश पाँदे
भन्नुभयो— काठमाडौंको इट्टू वहालमा जन्मनुभई
महामानव भगवान् बुद्धको धर्म सम्बन्धमा खोजी
गर्नु भै ल्हासा, चीनसम्म पुगी महायानी धर्म
अनुसार घेलु हुनुभई अध्ययन गर्दै श्रावक पर-
म्परा अनुसार कुशीनगरमा प्रब्रजित हुनुभई आज
सम्म पनि अविरल धर्मदेशना गर्दै जनमानसमा
अमृतरस प्रदान गर्दै रहनुभएको छ । भक्तजनबाट
वहांप्रति चढाउनुभएको दुई चार पैसा र मुहुरी
दान सञ्चय गर्दै वहाँले कीर्तिपुर विहारमा बौद्ध
चारधाम निर्माण गर्नु भएको छ । कलस्वरूप श्रद्धालु—
जनबाट उक्त स्थानमा वहाँको प्रतिमा स्थापना
भएको छ ।

सो अवसरमा वहाँको दीर्घायु र सुस्वास्थ्य
को वामना गरी दृढ वटा दियो बालिएको
थियो । उक्त दिन काठमाडौं भोटाहिटीका
मणिरत्न तथा श्रीमती ज्ञानदेवी स्थापितले उक्त
विहारमा राख्न रु १०००।— पनि ४२ इन्चको
एउटा सिलिग पहुङ्गा प्रदान गरी काठमाडौंबाटै
मिस्त्री पठाई जडान गराउनु भएकोमा दायक—
सभाका सदस्य-सचिवबाट धन्यवाद ज्ञापन गर्नु—
भयो । त्यरतै चैनपुरमा पनि संघमहानायक
महास्थवीरको जन्मोत्सव मनाइएको समाचार
छ ।

बुद्धपूर्णिमा समारोह सम्पन्न

२०४४ बैशाख ३०, चितवन-

यहाँको बौद्ध संघ संस्थाको संयुक्त आयो-
जनाबाट २६११ औं बुद्धजन्मजयन्ती र २५३१ औं
बुद्धपूर्णिमा समारोह युवक बौद्ध मण्डलको स-
क्रयतामा सम्पन्न भएको छ ।

त्यस अवसरको २ दिने कार्यक्रममा शान्ति
पदयात्रा र बौद्ध शिक्षा सम्बन्धी प्रतियोगिता—
तमक गोष्ठी सञ्चालन गरियो । गोष्ठीमा प्रथम
द्वितीय र तृतीय हुनेहरूमा क्रमशः भवानी श्रेष्ठ,
साधना शाक्य र नारायणकाजि मानन्द्यर हुनु—
हुन्छ । त्यस्तै बुद्धपूजा, वस्त्रदान, अस्पतालका
बिरामीहरूलाई फलफूल प्रदान, प्रवचन र शोभा-
यात्रा कार्यक्रम सञ्चालन भएको थियो । उक्त
समारोह समितिका अध्यक्ष, सचिव र कोषा-
ध्यक्षमा क्रमशः श्रामणेर विशुद्धानन्द, त्रैलोक्य-
मुनि वज्राचार्य र राममान वज्राचार्य हुनुहुन्छ ।
अरु संयोजक सदस्यहरूमा किरणराज वज्राचार्य
स्वयम्भूराज शाक्य, हर्कवहादुर घले, तीर्थप्रसाद
श्रेष्ठ, तेजरत्न वज्राचार्य र नारायणकाजि
मानन्द्यर रहनुभएको छ ।

शोभायात्रा

२०४४ बैशाख ३०, कैलाली—

स्थानीय धनगढीमा २५३१ औं बुद्धजयन्ती
को उपलक्ष्यमा साँस्कृतिक बाजागाजा सहित
भगवान् बुद्धको प्रतिमा रथमा राखी शोभायात्रा
गरिएको थियो । सो अवसरमा नयाँ निर्माण हुन
लागेको बौद्धविहारभित्र बुद्धमूर्ति स्थापना गर्ने
स्थलको आनन्दकुटी विहारगुठीका सदस्य-सचिव
भिक्षु मैत्रीबाट विशेष प्रार्थना सहित शिलान्यास

गरियो । लोकचक्र बौद्धविहार नाम रहने सी विहारको लागि चाहिने जग्गा श्रीमती प्रेमलक्ष्मी तुलाधरले प्रदान गर्नु भएको हो । उक्त विहारमा स्थापना गरिने सिंहमर्मरद्वारा निर्मित भगवान् बुद्धको मूर्ति आनन्दकुटी विहारले प्रदान गरेको छ । उक्त समारोहमा भिक्षु मैत्रीले बुद्धलाई देवता होइन महामानव भन्नु उचित हुनेछ भन्नु भयो । सुब्बा हंसराज भट्टको सभापतित्वमा भएको त्यस समारोहमा लुम्बिनीका भिक्षु ज्ञानसागर सुगत बौद्धमण्डल, त्रिशूलीका सचिव धर्मरत्न शाक्य, पेमा लामा, विभिन्न वर्गीय संगठनका सभापतिहरू धनप्रसाद सुवेदी, अम्बिका प्रसाद उपाध्याय, प्रयागराज जोशी, मुक्तिनाथ शर्मा धर्मोदय सभा केलालीका सचिव तीर्थमुनि वज्राचार्य र प्रेमलाल तुलाधरले पनि बुद्धधर्म र दर्शनवारे प्रकाश पार्नु भएको थियो ।

बुद्धजयन्तीमा जागराम

२०४४ वैशाख ३०, भोजपुर-

२५३१ औं बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा यहाँ को टक्सारस्थित मुनि विहारमा बौद्धसंघको आयोजनामा द्विदिवसीय कार्यक्रम सम्पन्न भयो । उक्त अवसरमा प्रभातफेरी, ज्ञानमाला भजन, गिलान प्रत्यय र बुद्धपूजा गरियो । बुद्धको प्रतिमा भव्यरथमा राखी नगर परिक्रमा पनि गरिएको थियो । त्यसवेला आयोजित सार्वजनिक बौद्धसभामा सभापति प्रधानपञ्च कृष्णप्रसाद घिमिरे संघका सचिव लालधन शाक्य, उपप्राध्यापक चित्रबहादुर कार्की, सीताराम तामाङ्गले बुद्धका विविध उपदेशका पक्षमा आफ्ना मन्त्रव्यक्त गर्नु भएको थियो । गण्यमान्य विशिष्ट

ब्यक्तिहरू भैलाभएको त्यस दिन साँझ प्रसाद वितरण र प्रदीपपूजा समेत भव्यरूपमा सम्पन्न गरियो । अन्तमा बुद्धगुणलाई सदा धारण गर्न संयमी भई त्यस रातमा उपासक उपासिकाहरू जागराम बसेका थिए ।

फोटो प्रदर्शनी

२०४४ जेठ ११, संखुवासभा-

२५३१ औं बुद्ध जयन्तीको उपलक्ष्यमा यहाँको चैनपुरको बौद्ध महिलासंघको तत्वाधानमा नेपालको कला र संस्कृति सम्बन्धमा प्रदर्शनी विभिन्न कार्यक्रमका साथ चन्द्रज्योति शाक्यको सभापतित्वमा सम्पन्न भयो । त्यसबेला काठमाडौंबाट जानुभएका तःधीकाजि, उहाँकी धर्मपत्नी र दयारत्न शाक्यको सहयोगमा भएको सो प्रदर्शनीको उद्घाटन बयोबृद्ध आजु जुधपति शाक्यबाट भएको थियो । सो अवसरमा त्रिलोक शाक्यबाट स्वागत भाषण र संघका अध्यक्ष सुश्री सुमना शाक्यवाट मन्त्रव्य व्यक्त गरिएको थियो । त्यसरी नै तःधीकाजि, दयारत्न शाक्य र गंगा शाक्यले प्रदर्शनी र फोटोहरूको विषयमा परिच्छ गराउनुभयो ।

धर्मदेशना सहित बुद्धजयन्ती

२०४४ वैशाख ३०, संखुवासभा-

२५३१ औं बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा यहाँ को चैनपुरमा बौद्धसंघका उपाध्यक्ष चन्द्र शाक्य को संयोजकत्वमा विभिन्न कार्यक्रम सम्पन्न भयो । सो अवसरमा भएको सातदिने धर्मदेशना गर्न हरूमा चन्द्रज्योति शाक्य, सुमनादेवी शाक्य, हीरादेवी शाक्य, नर्मदादेवी शाक्य, मदनसिंह

मिह नालामी, भक्तलक्ष्मी, राधिका शाक्य, शम्भुप्रसाद
निरौला, पद्मप्रसाद पौडेल र त्रिलोक शाक्य हुनु-
हुन्छ । सो अवसरमा भएको प्रवचन गोष्ठीमा त्रिलोक
शाक्य, गंगा शाक्य र ज्योत्सनाराम यस्वाले भाग लिनु-
भएको थियो । त्यस्तै सरस्वती माध्यमिक विद्यालय,
बौद्ध युवा र बौद्ध टीमका बीच भएको भलिबल प्रति-
योगितामा बौद्ध टीम विजयी भएको थियो । त्यसेगरी
चार समूहले भाग लिएको बौद्ध महिला हाजिरी जवाफ
प्रतियोगितामा संघ टोली प्रथम, रत्न टोली दोश्रो र
बुद्ध र धर्म टोली संयुक्त रूपमा तेश्रो भएको थियो ।
सो दिन बुद्धको मूर्ति रथमा सजाई नगर परिक्रमा
गरिनुका साथै बुद्धपूजा, बोधिवृक्षमा पानी चढाउने,
कल्पवृक्ष दान र प्रसाद वितरण भएको थियो ।

शीलप्रार्थना

२०४४ वैशाख १०, बाँके-

२५३१ ओँ बुद्धजन्मी यहाँको नेपालगन्जमा वि-
शुद्ध शीलप्रार्थना सहित बुद्धपूजा र प्रसाद वितरणमरी
मनाइयो । सो अवसरमा एक वन्दना प्रकाशित गरी
बुद्धका उपदेशहरू मनन गरी आवरणमा विशुद्धता
ल्याउन आव्हान गरियो ।

लुम्बिनी विकासमा चन्दा सङ्कलन गरिने

२०४४ वैशाख २९, न्यूयोर्क-

संयुक्त राष्ट्रसंघका लागि नेपालका स्थायी प्रतिनिधि
जयप्रताप राणाले न्यूयोर्कको बुद्धपरिषदले आयोजना
गरेको एक कार्यक्रममा लुम्बिनी विकासका लागि चन्दा
सङ्कलन गरिने कार्यमा नयाँ गति आउने आशा व्यक्त
गर्नुभएको छ । यसै प्रसङ्गमा उहाँले काठमाडौंमा
भएको वर्ल्ड फेलोशिप अफ बुद्धिष्टले लुम्बिनीकालागि
विश्व साधन समिति गटन गर्ने कुरा उल्लेख गर्नुभएको
छ ।

[नेपालभाषा]

बुद्धजयन्तीया लसताय् समारोह

११०७ तछलागा ४, रुपन्देही-

थनया लुम्बिनी २५३१ क्वःगु बुद्धजयन्तीया लस-
ताय् बुद्ध्या प्रतिमायात रथ्य तयाः नगर परिक्रमा
सम्पन्न जुल । तानसेन, बुटवल व भैरहवां थर्यपि भक्त-
जनपिनिपाखें भजन प्रस्तूत जूगु उगु व्यलय् भिक्षु
विमलानन्द महास्थविरपाखें बुद्धपूजा व पञ्चशील प्रशन
जुल । वस्पोल महास्थविर धैविज्यात- बुद्धं कनाबि-
ज्याःगु पञ्चशील मार्गविना विश्वय् शान्ति जुइ फैमखु ।
युगु धर्मदेशनां लिपा लुम्बिनी धर्मोदय समितिपाखें
प्रसाद वितरण जुल ।

बौद्ध पत्रिकायां सेवा

११०७ तछला थव १०, ये-

आनन्दभूमिया न्हापानिसे सेवा याना वैच्चवंम्ह थल-
या हेराकाजी सुजिकान उगुपतिकाया लागी छोयाहंगु
बलया लेखकतय्गु लेख, विज्ञापन व समाचार थम्ह मुना
हयेगु बचन व्युगुडु । अथे हे वीरगंजय नारायणमान कर्मा-
चाय झीगु समाचारपुस्तक केन्द्र व बिराटनगररथ सत्यनारा-
यण ताम्राकार, तिनपैनी पानी टंकीनं बचं वियादीगु दु ।

बुद्धधर्म गुगुं धर्मया शाखा मखु

११०७ तछला थव १, धनकुटा-

हिन्दूधर्म सेवा समन्वय समितिया तत्वावधानय्
थनया विश्रान्ति मन्दिर मूलघाटय जूगु क्षेत्रीय गोष्ठीइ
दर्तिकाया: सुवर्ण शाक्यं बुद्धधर्म गुगुं धर्मया शाखा
मखु । थी थी धर्मय् न्हागुखै न्ह्यथनातःसां शीलाचरण
व शिष्टाचारया खै ज्वःलाइगु स्वाभाविक खै: छतानिता
खै ज्वःलायेवं तुँ फुकं खै स्वीकै न्यथाहःगु धायेगु पाय्छि
मजू । नेपाः धर्म सहिष्णुताया स्थल जूगुलि थनैपुवग्रिह
रहित जुयाः धर्म समन्वय कायम यायेमाः धैविज्यात ।

के तपाईँलाई थाहाछ ?

धर्म संप्रदाय अनुसार थाइलैण्डको तथ्यांक

(क) सन् १९७९ को गणना अनुसार थाइलैण्डमा धर्म संप्रदायको हिसावले ४,६१,१३,७४६ जनसंख्या रहेको छ-	
१. बौद्ध	- ४,१९,१८,७४१ = ९५.२४%
२. मुसलमान	- १८,५३,७७३ = ४.२०%
३. क्रिश्चियन	- २,७६,६८३ = ०.६०%
४. ब्राह्मण, हिन्दु, सीख	- ५६,९४८ = ०.१३%
५. धर्म थाहा नभएका	- ४,६११ = ०.०१%
(ब) i. थाई संघका विहारहरु	- २८,१६६
ii. भिक्षुहरु	- २,३३,९७८
iii. श्रामणेरहरु	- १,०५,६७०
(ग) i. चिनिया संघका महायानी विहार	- १८
ii. चिनिया भिक्षुहरु	- ६८
iii. श्रामणेरहरु	- २८
(घ) i. भियतनामी भिक्षुका महायानी विहार	- ११
ii. भिक्षुहरु	- १२२
iii. श्रामणेरहरु	- १५
(इ) मुसलमानी मस्जिद	- २१७६
(च) क्रिश्चियन क्याथोलिक चर्च	- २१८
(छ) i. प्रोटेस्टायट्च चर्च	- २२३
ii. हिन्दु मन्दिर	- १
iii. सीख गुरुद्वार	- १५
iv. ब्राह्मण मन्दिर	- १